

**A MADARAK ÉS FÁK NAPJA A
CSÁKÁNYDOROSZLÓI ÉS A HAGENSDORFI ÓVODÁBAN**

Tartalomjegyzék:

1. Bevezetés.....	1
1.1 Hipotézis	2
1.2 Kutatás módszerei	3
2. A téma elméleti, fogalmi háttere.....	3
Környezet.....	3
Környezeti nevelés	3
Jeles nap.....	4
Projekt, projektmódszer	4
Interjú	4
3. A Madarak és Fák Napja története.....	4
4. Csákánydoroszlóról és az ünneplésről az óvodában.....	9
4.1 Csaba Józsefről.....	11
4.2 A Csaba József Általános Művelődési Központ Óvoda.....	15
4.3 Madarak és Fák Napja a csákánydoroszlói óvodában.....	18
4.4 „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című alternatív program környezet megszerettetése tevékenység projektrendszerű tervezése.....	20
5. További ötletek a projekthez	24
5.1 Rajzolás, mintázás, kézimunka tevékenységéhez	24
5.2 Vers, mese dramatikus játék lehetőségei	26
5.3 Ének- zene, énekes játékok.....	35
5.4 Környező világ tevékeny megismerése	35
6. Óvodai gyakorlat Ausztria Hagensdorf nevű falujában.....	36
6.1 Hagensdorf- Karácsfa	36
6.2 Az óvoda- Kindergarten Hagensdorf 90, Burgenland	38
6.3 Madarak és Fák Napja a hagensdorfi óvodában.....	41
6.4 Német dalok, mondókák az erdőben	44
7. Összegzés	45
Felhasznált irodalom.....	47
Mellékletek (I-II.)	49

1. Bevezetés

Fák és madarak

*„ Fa nélkül egy fillért sem ér a táj,
S üres a fa, ha nincs rajta madár.
Én azt hiszem, nem kelne föl a nap,
Ha nem lennének fák és madarak. ”⁽¹⁾*

/Horváth Imre/

Horváth Imre szavaival sokan egyetértünk. Habár az ember és a természet egymástól elválaszthatatlan, a mai kor embere már nem él olyan szoros kapcsolatban a természettel, mint az idősebb emberek. Az épített környezet, az urbanizáció miatt kevesebbet találkozik a természet azon jelenségeivel, melyek a száz évvel korábban élő ember mindennapjait meghatározták. Gyakorlati tapasztalataim alapján ez a gyermekek élővilágról kialakult fogalmaiban egyre inkább tetten érhető. Már kevesen tartanak háziállatokat; az alapvető haszonnövények és azok tulajdonságai ismeretlenek számukra, hiszen a különféle élelmiszertermelő technológiák miatt, ma már fáradtság nélkül és olcsón előteremthető az élelmiszer.

Nem járnak annyit kirándulni, erdőbe; a szabadidő eltöltéséhez legtöbbször nem a természet adta lehetőségeket választják, vagy kirándulni is autóval mennek. A technika egyébként is behálózza életünket, alakítja mindennapjainkat, s ezen kívül káros hatásokkal is bír a szervezetre, ezeket azonban a ma embere nem igyekszik friss levegővel, mozgással ellensúlyozni.

Ezen kívül a nevelési színterek közül nem mindegyikben valósul meg a környezetvédelem eszméjének közvetítése, a környezettudatos magatartás kialakítása. Cél egyfajta felelős gondolkodás elérése lenne, amikor az egyén figyelembe veszi döntései hatását a természeti, társadalmi környezetre, illetve magára az emberre. Ez főleg az elsődleges szocializációs színtér, a család feladata lenne, amire később az óvodai nevelés, illetve az iskolai tanórák építenék pedagógiai munkájukat. Sok esetben azonban a gyerekek tudása hiányos, vagy kevés tapasztalattal rendelkeznek ezen a téren.

(1) Horváth Imre: Fák és madarak : <http://www.terebess.hu/haiku/horvathi.html>

Témaválasztásomat tehát a már említett társadalmi, környezeti okok, a Madarak és Fák napja megünneplésének sokszínűsége és a személyes érdeklődés indokolja. A bevezető gondolatok után, az első részben olyan fogalmakat magyarázok meg az olvasó számára, mint a környezeti nevelés, környezetvédelem, szocializáció vagy a módszertanilag ide kapcsolódó fogalmak, mint az interjú vagy a projekt.

Nagy szerepet tölt be ezen a pedagógiai területen az intézményes oktatásban sajátos helyet elfoglaló Madarak és Fák Napja, mikor az egész nap folyamán a természetre, az erdőre, annak lakóira figyelünk. Ezt a jeles napot mindenképpen részletesen szeretném bemutatni, mai formáját tekintve és azt is, hogy régebben hogy vélekedtek a természetvédelemről.

Szeretném bemutatni, hogy az én falumban milyen különlegesség köré építik ennek a napnak a programjait. Ezen belül is kicsit megismertetnék mindenkit a faluval, Csaba József ornitológus életével és munkásságával. Interjút készítek a mostani óvodavezetővel, hogy minél pontosabb képet kaphassak ennek a napnak a lefolyásáról. Ezután bemutatok egy kéthetes projektet a témát feldolgozóan és érinteni szeretnék néhány verset, történetet, énekes játékot, hogy én mivel egészíteném ki a jeles napot megelőző hetet, a ráhangolódást és érzelmi felkészítést. Ezt követően bepillantást adok Ausztria óvodai rendszerébe, a témák szerveződésébe és a feldolgozás folyamatába, majd a személyes élmény alapján összehasonlítom az itthoni és az ottani jeles nap megünneplését. A dolgozatban egy összeállítás is szerepel a gyermekek rajzaiból, mindkét országból, mely alapján meggyőződhetünk róla, hogy milyen élményeket szereztek a Madarak és Fák Napja alkalmából szervezett kiránduláson, illetve ez hogy jelenik meg a képalkotásukban, hogy dolgozzák fel azokat.

1.1 Hipotézis

Feltételezem, hogy a Madarak és Fák Napja egy nagy múlttal rendelkező ünnep, mely ma is él az óvodákban és iskolákban. Azt is feltételezem, hogy a mi falunkban, az óvodában is ünneplik, de nem biztos, hogy oly módon, mint más óvodákban. Ezen kívül feltételezem, hogy az ünnepre lelki ráhangolódás szükséges, a Madarak és Fák napját megelőző héten kell előkészíteni a gyermekek szívét, lelkét a természetre, nyitottá tenni őket az erdei kirándulás élményeire. Feltételezem, hogy a témához kapcsolódó ötlet- és ismeretanyagot folyamatosan bővíteni kell. Ezen kívül úgy gondolom, hagyománya lehet más országokban, így a közeli Ausztriában is.

1.2 Kutatás módszerei

Az adat- és anyaggyűjtés módszereként a szakirodalmak feldolgozását választottam, szakkönyvekből és folyóiratokból olvasva tájékozódtam. Kutatási módszerként ide tartozik még az interjú, amit a csákáknýdoroszlói óvoda vezetőjével készítettem el, hogy az esemény folyamatát minél pontosabb vissza tudjam adni. A megfigyelés, mint anyaggyűjtési módszer foglalja a legnagyobb részt magába. A gyermekek élményfeldolgozását gyermekrajzok összegyűjtésével és ezek elemzésével követtem nyomon.

2. A téma elméleti, fogalmi háttere

Környezet:

Környezet alatt kétféle környezetet is érthetünk. Egyrészt, a bennünket körülvevő flórát és faunát, természeti képződményeket, vagy a levegőt. Másfelől viszont azt gondolom környezetnek nevezhetők az ember által létrehozott települések, infrastruktúra, a munkakörnyezet, a szűkebb környezet, mint a családi színtér, illetve a tudomány és a technika révén megteremtett világ is. Tehát a környezet nem csak természeti, hanem egy társadalmi fogalom is valójában.

Környezeti nevelés:

„Az iskolában folyó környezeti nevelés célja az, hogy a kisiskolások és a felsőbb osztályosok erőteljesebben szembesüljenek a természettel és a környezettel. Így sajátítják el a tanulók azt a tudást, tesznek szert arra a képességre és készségre, hogy a környezetet mindig figyelembe véve gondolkodjanak és cselekedjenek. Képessé kell válniuk arra, hogy döntéseik meghozatalánál későbbi életük során is mindig figyeljenek a természettel való gyöngéd bánásmódra.”⁽²⁾ Természetesen ez az óvodára is igaz.

(2) Lükő István (2003): Környezetpedagógia 119. oldal Nemzeti Tankönyvkiadó

Jeles nap:

Eredeti jelentés szerint ünnepnapok, melyeket egy esemény ünneplése megjelöl, emlékeztetessé tesz: karácsony, húsvét, pünkösd, húshagyó kedd, hamvazószerda stb. A népszokásban olyan napok, melyek jeleihez országszerte állandó szokás, hiedelem fűződik. Sok, a mindennapok számára is fontos tudást őriznek.

Projekt, projekt módszer:

A projekt egy sajátos tanulási vagy témaegység esetleg feladatterv, amelynek középpontjában mindig a mindennapi élet egy-egy problémája áll.⁽³⁾

Ezt a problémát mindig tevékenységközpontúan kívánják megoldani, az egyéni tapasztalatszerzést részesítik előnyben, méghozzá úgy, hogy a gyermek öntevékenyen, az élettel közvetlen kapcsolatban és interaktívan, egyéniségének szabad kibontakoztatásával tanuljon. A projektek témájukat tekintve nagyon sokfélék lehetnek, de legtöbbször az évszakok körforgására épülnek.

Interjú:

Ha interjúról beszélünk többféle csoportosítást követhetünk. Azonban az alkalmazott módszer szerint beszélhetünk strukturálatlan interjúról (szabad beszélgetés); dinamikus interjúról (nem irányított); irányított beszélgetésről és félig strukturált interjúról vagy koncentrált beszélgetésről.⁽⁴⁾ Amit én készítettem, a félig strukturált kategóriába tartozik. Ez azt jelenti, hogy a beszélgetés igazából szabadon folyt, de bizonyos előre eltervezett kérdéseket fel kell tenni, ezeknek viszont nincs meghatározott sorrendje. A lehetőség adott arra is, hogy a beszélgetés közben felmerülő kiegészítő kérdéseket is feltegyük a már meglévő főkérdések mellett. Olyan kérdéseket alkalmaztam, hogy a véleményformálás is megjelenhessen.

3. A Madarak és Fák Napjának története

Az ünnepeknek, bármilyen jellegűek is azok, mindig fontos feladata, hogy kiszakítson bennünket a mindennapok sűrűjéből, örökös rohanásából és monotonitásából. Az ünnep az ember számára mindig valamilyen figyelem felhívó erővel bír, emlékeztet valamire, eszünkbe juttat valamit, amire vigyázni kell, amit meg kell ünnepelni, amit tisztelni kell.

(3) Zsámboki Károlyné- Eperjesy Barnáné (2003): Az óvodai élet építőkövei 13. oldal ReproLAN Kft, Sopron

(4) Cserné dr. Adermann Gizella (1999): A tanulás- és kutatómódszertan alapjai 80. oldal JPTE Fejlesztési Int.

Úgy gondolom a Madarak és Fák Napja méltón foglal helyet ezeknek az ünnepeknek a sorában.

Története már több, mint száz éves múltra tekint vissza, de ez a száz év nem volt minden esetben kedvező a szokások fejlődését tekintve, s ez a nap nem volt mindig fontos ügy a magyar emberek életében.

Először a kezdetekről szeretném azokat a törekvéseket bemutatni, melyek az 1900-as évek elején keletkeztek a környezetvédelem területén és követőkre találva terjedtek a pedagógusok között és az ifjúsághoz szóló irodalomban.

Igen, először ez is, mint annyi sok dolog, írók, költők tollát elhagyva jutott el az emberekhez. Ezek a törekvések mindenképpen tiszteletre méltóak, hiszen annak a kornak a problémái még közel sem voltak olyan súlyosak, mint a mai környezetkárosodás, mégis jobban felhívták a figyelmet a környezetvédelem fontosságára, s megpróbáltak szigorú intézkedésekkel a környezet megóvására összpontosítani.

A 19. század eleje szinte minden szempontból egy izgalmas időszaknak számít a magyar történelemben. Az ipari forradalom hatásai nem kerültk el az országot, a városi polgárság kezdte bontogatni szárnyait, s olyan reformtörekvések indultak meg- nem csak a politikában- melyek az ország, az emberek életminőségének javítására törekedtek. Gondoljunk Széchenyi Istvánra, Wesselényire, Deák Ferencre, akik a kor kiemelkedő egyéniségei voltak. A reformkorban a közoktatásügy terén is új követelések jelentkeztek, melyek az új igényeknek való megfelelés, ezáltal a közoktatási rendszer megreformálásának szükségét siettettk. A népoktatás kulcsfigurájának Báró Eötvös József tekinthető, akinek első visszadobott törvénytervezete után, 1868-ban közoktatásügyi miniszterként beterjesztett oktatásról szóló javaslatát törvényi erőre emelték, ezzel tankötelezetté téve a 6-12 éves korosztályt. A törvény előírja a követendő iskolatípusokat, az oktatás szervezését, illetve, hogy a tananyagban ezen túl helyet kell, hogy kapjanak természettudományos tantárgyak is. Létrehoztak iskolakerteket, faiskolát, hogy a gyerekek gyakorlati tapasztalatokat, ismereteket szerezhessenek. Felismerték, hogy az emberek fapusztító hajlamai a megfelelő tantárgyakon keresztül az iskolában, illetve a tankertekben való tevékenykedés útján szoríthatók vissza és a gyermekben kialakulhat a megfelelő szemlélet.

Később felismerték és alkalmazták az iskolai kirándulásokban rejlő a tanító általi ismeretnyújtás lehetőségeit. Az iskolai kirándulások tapasztalatait a tanítók mondják el, annak hasznáról, az ott gyűjtött tapasztalatokról beszélnek. Hangsúlyozzák, hogy a gyermeki aktivitáson sok múlhat.

A 19. század végén a madár- és állatvédelem terén segítséget a népiskoláktól vártak. Hitet a jövő nemzedékének nevelésébe vetnek, illetve megpróbálták megakadályozni a gyermekek kíváncsisága és a madarászás miatt elfajuló állatkínzásokat. Szorgalmazták egy madárvédelmi törvény megalkotását, majd 1882-ben Herman Ottó megalapította az Országos Madárvédő Egyesületet. Ebben az időben elfogadják a Vadászati Törvényt is, de a bajokra ez nem orvosság. Viszont a madarak helyzete, a gyerekek fiókákhoz és madarakhoz való viszonya az írott sajtó hasábjaira került, mindenki szembesülhetett vele.

A 19. század végére az ipari- és technikai fejlődés hatására a természetes táj képe nagymértékben átalakult: mocsarakat csapoltak le, erdőket vágtak ki, szabályozták a folyókat. Ezzel az élőhelyek, s egyáltalán az ökológiai viszonyok megváltoztak. A madarak természetes élettere csökkent, s ezáltal számuk is redukálódott. A természetre fogékony emberek éppen ezért sürgős változást követeltek.

Először a századforduló táján fogalmazódik meg az a javaslat, hogy vezessenek be egy ünnepnapot a tavaszi iskolai faültetésre. Herman Ottó azt mondta, az eszmét be kell azt vinni az iskolákba, s valamilyen állandó alkalom keretén belül közelebb hozni a gyerekekhez, s erre ez az ünnepnap alkalmas lenne. Indítványt nyújtott be a madárvédelem érdekében egy tervezet kidolgozására, ez azonban még csak elméletben valósult meg.

Darányi Ignác földművelésügyi miniszter jóvoltából született meg az első olyan döntés, mely már komolyabb anyagi szankciókat von maga után, ha az egyén természetkárosítást követne el. Rendeletet adott ki, ami alapján, aki bizonyos emlősöket és a madarak bármelyik fajtáját, azoknak fészket, élőhelyét pusztítja, annak pénzbírságot kell fizetnie.

Az első Madarak és Fák napját Chernel István, Herman Ottó barátja rendezte meg Kőszegen, gimnazista diákok részvételével 1902. tavaszán. Sopronban is már a következő évtől kezdték ünnepelni.

A tanítóknak mindent el kellett követni annak érdekében, hogy a gyermekekben ez a szemlélet megszilárduljon, a növények és állatok védelmének eszméje meggyökerezzen és átvigye azt a köztudatba.

Országos Állatvédő Egyesület egy levelet küldött gróf Apponyi Albert miniszter úrnak a Madarak és Fák napja iskolai ünneplését szorgalmazva. A levél szellemi atyja Herman Ottó volt.

Gróf Apponyi Albert, aki a Wekerle kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere volt, felismerte a jelentőségét, s a pedagógiában elérhető hatalmas nevelési lehetőségeit, így rendeletbe foglalta a Madarak és Fák Napja ünneplését. Kötelezővé tette az általános iskolákban ennek a napnak minden évben történő megtartását a természet szeretetére,

megóvására nevelés érdekében. Ezt követően az évtizedek alatt bekövetkező sok változás ellenére a természetvédelem példaértékű, méltó intézményévé alakult ez az ünnep.

Az alapmodell az Amerikában már működő Madarak Napja adta, bár ott egy napot csak a madarak ünneplésére tartottak, egyet pedig csak a fákéra.

A közös útmutató, vezérfonal a tanítók számára az iskolai ünnepélyekhez Herman Ottó a „Madarak hasznáról és káráról” című munkája volt. Ezen kívül megbízták az egyesületeket, hogy évente írjanak ki olyan pályázatokat a tanítók számára, melyek a Madarak és Fák Napja megünnepléséhez további előadások, segédanyagok létrejöttét elősegíthetik.

A Madarak és Fák Napjának megünneplését segítette az évente kiadott Gyermek- Naptár is. Ez egy olyan gyermekeknek és tanítóknak egyaránt szóló újság volt, melyben a naptáron kívül érdekes olvasmányok is helyet kaptak az állatok és növények szeretetéről, óvásáról. Ez a naptár pénzbe került, s az első ingyenes népszerűsítő példányok után sok megrendelés érkezett, a szülők is hasznosnak tartották, így nagy lett az érdeklődés iránta.

A Madarak és Fák Napjához kötődően a század elejének vívmánya, az ifjakat megszólító Országos Ifjúsági Madárvédő Liga létrehozása. Tagja bárki lehetett a fogadalomtétel után, viszont aki ezt felvállalta, annak kötelessége volt védeni az állatokat. Sok helyen alakultak meg ezek a Ligák, s ezáltal rengeteg gyermek vált a madarak védelmezőjévé.

Arra, hogy az ország különböző iskoláiban hogy ünneplik a Madarak és fák Napját, a Néptanítók Lapja igen alkalmas megnyilvánulási lehetőség volt. A tanítók ide írhatták le saját tapasztalataikat, élményeiket, amiből megtudtuk, hogy egy- egy ilyen ünnepen milyen programok zajlottak az egyes iskolákban.

- Volt, ahol az iskola összes tanulója az igazgató kíséretében nemzeti zászló alatt kivonult az erdőbe. Ott 22 pontból álló, énekekkel is kísért műsort adtak elő a gyermekek a madarokról. Ezen szülők és más érdeklődők is részt vehettek.
- Volt, ahol tavaszi kirándulás keretein belül rendezték meg az ünnepet. Itt is zászlóval vonultak ki a gyerekek, s az ünnepet a Himnusz eléneklésével kezdték. Előadások hangoztak el a madarokról, a madárvédelem két kiemelkedő alakjáról: Herman Ottóról és Apponyi Albe­rtről; majd a tanulókat az Országos Állatvédő Egyesület tagjaivá eskették. A délelőtti a Szózat eléneklésével zárták. Estig tartott az éneklés, kirándulás, majd a nap egy gyermekszínházi előadással zárult.
- Egy másik esetben arról is képet kaphattunk, mi történt rossz idő esetén. Az esős idő miatt a terem­ben tartották a rendezvényt, amit szép virágokkal és ágakkal díszítettek fel. Itt is műsort adtak a gyerekek. Énekeltek, szavaltak, előadást hallgattak a madarak

hasznáról, majd madarak hangját utánzó mondókát mondtak. Végül a Liga alapelveinek kikérdezése után eskütétellel és az igazolványok átadásával zárult az ünnep.

Ezek alapján láthatjuk, hogy a kezdeti próbálkozások milyenek voltak, s gyakorlatban hogy próbálták meg megvalósítani az állatvédelem eszméjét. Fontosnak gondolták, hogy nyilvános legyen ez a nap, hiszen egyrészt a tanítók ezen a napon dicsérték meg illetve tüntették ki azokat a tanulókat, akik az állatok védelme terén sokat tettek, másrészt minél többen látják, annál többeket érint majd meg az eszme. Azt gondolom, ez az út ma is járható lenne, ha nem ütköznénk mindig az emberi érdektelenség falába.

A Madarak és Fák Napját egyre több iskolában ünnepelték, s ezeken az eseményeken már az ország iskolásainak döntő többsége részt vett.

Az I. világháború miatt már nem esik olyan sokszor szó a Madarak és Fák Napjáról, az országos fórumokon nem kap igazából helyet.

Az első világháború után az iskolák szervezték a Madárvédő Ligát és ünnepelték a Madarak és Fák Napját, Sopronban Madarak és Fák Napján ingyen bocsátottak facsemetéket a tanítók rendelkezésére, melyeket az ünnepen a gyerekek együtt ültettek el. Mindemellett ingyen vagy önköltségi alapon madáretetők is rendelkezésre álltak.

Ez az ünnep a gyermekirodalom terén is nagyszerű munkák megszületésének volt ihletője. Gyulai Pál, Benedek Elek vagy Pósa Lajos történetei, versei közül sokat és szívesen mondtak el, vagy adtak elő a gyerekek ezen a napon.

1931. különleges évnak számított, hiszen ekkor ünnepelték a Madarak és Fák Napja intézményének és hazai fennállásának 25. évfordulóját. A tanítókat arra kérték, hogy az évfordulót egy nagyobb szabású ünnepséggel tegyék emlékezetessé.

A harmincas években változás következett be a Madarak és Fák Napja történetében. Kiadtak egy rendeletet, mely szerint ezen a napon az iskolások díszfacsemetéket és díszcserjéket ültessenek a község temetőibe, szobraihoz vagy a hősök emlékműveihez. A csemetékhez mellékeljék az ültető nevét egy kis fa táblán, s ezeket folyamatosan gondozzák is. Továbbá előírta, hogy nagy tudósaink, nemzeti hőseink sírját tegyék rendbe, ültessenek virágokat és tartsák is rendben. A hősi szobrok köré telepítsenek növényeket, alakítsanak ki kertet, s gondozzák azt. Tehát a természetvédelem eszméje kiegészült a tiszteletadás eszméjével, ami a trianoni béke után nem meglepő kezdeményezés.

Mindezekon kívül még azt is elrendelték, hogy a Madarak és Fák Napján az iskolák környékén lévő, nem kihasznált területekre gyümölcs- vagy más fákat ültessenek, majd az elkövetkező években ezeket kísérik figyelemmel, hogy szemügyre vehessék az eredményt.

Ebben az időben már a tanulás leghatékonyabb módszereként a beszélgetést hangsúlyozták, a véletlen alkalmak adta tapasztalatszerzési lehetőségeket, természetesen az erdőben kirándulva, s egy-egy fánál vagy állatnál meg- megállva.

Sajnálatos módon a Madarak és Fák Napja népszerűsége növekedésének gátat szabott a második világháború kitörése. Mivel a legtöbb tanító ebben az időben még férfi volt, a tanítók nagy százalékát behívták katonának. Azok a tanítók, akik itthon maradtak, kevesen voltak, nem tudták mindenhol megtartani az ünnepet, s az eredmények visszaestek mind a faültetés, mind a madárvédelem terén. Azonban a megbecsülés jeleként, a kiemelkedő munkát végző tanítókat név szerint felsorolták a Néptanítók Lapjában, s köszönetet mondtak nekik azért, hogy a nehéz időkben sem hagyták feledésbe merülni az eszmét.

Azt gondolom ahhoz, hogy a Madarak és Fák Napjának szellemisége minden viszontagság és anyagi forrás hiányában is fennmaradt, mindenképpen kellett az, hogy ebben az intézményben észrevegyék a nevelési erőt, szemléletformálási lehetőséget. Kellott az is, hogy azok, akik az ország közoktatásügyének élén álltak fogékonyak voltak a természet szépségeire, s ezek védelmére. Ennek köszönhető, hogy ma május 10. napja hivatalosan a madarak és a fák ünnepnapja. S nem utolsó sorban fontos szerep jutott a tanítóknak és pedagógusoknak, akik a gyakorlatba is átültették és megpróbálták minél színesebben szervezni ezt az ünnepet. Úgy gondolom az, hogy a károkozás már anyagi vonatkozásokkal járt, egy igen nagy előrelépés volt. Ebből láthatjuk, mennyire komolyan vették az eszme gyakorlati megvalósítását.

Az elmúlt száz évben nem történt a célokban változás, a környezet problémái viszont sokkal súlyosabbak lettek. Ennek ellenére az ember a saját problémáit, a sürgetőbb gondokat helyezi előtérbe, s ez a veszély valahogy mindig másodrangú marad. Ez az ünnep ma is egy fontos esemény a tanulók mindennapjaiban. Lehetőséget nyújt a tanítóknak, óvónőknek a szemléletformálásra, a természet szépségeinek megmutatására.

4. Csákánydoroszlóról és az ünneplésről az óvodában

Csákánydoroszló, mint önálló falu 1939-ben Nagycsákány és Rábadoroszló egyesítésével jött létre. Az egyesítés előtt mindkettő külön falunak számított, külön történettel. A faluhoz tartozik Magyarbüks is, ahol 1946-ig a németek kitelepítéséig több száz ember lakott, ma már azonban csak 3 család él.

Az első írásos emlék Csákánydoroszlóról még 1248-ból származik, ami egy birtok eladását rögzíti. A török uralomig szinte csak ilyen írásos dokumentumok jelzik, hogy a falu lakott volt. Ugyanakkor az is bebizonyosodott, hogy Csákánydoroszló már az ókorban, sőt az őskorban is egy lakott település volt. Köszönhető ez a régészeti leleteknek illetve Csaba József ornitológus munkájának. Mivel a víz közelsége mindig fontos szerepet játszott egy nép fennmaradását illetően, a Rába közelsége itt is meghatározó volt, s medrében az őskori kőbaltákat, szerszámokat, egyéb fegyvereket találtak. Még egy őszállat tetem is előkerült, egy úgynevezett háromujjú ló, mely a történészek szerint 550 ezer éves lehetett. A faluban római katonák is jártak, több ebből a korból származó lelet is előkerült.

A török vész egy súlyos esetet kivéve elkerülte a falut. 1583-ban egy ünnepi eseménynek nagyon rossz vége lett. Lakodalmat ültek a községben. Ezt a török egy árulás következtében megtudta és a Rábán átkelve rajtaütött a násznépen. Sok embert megöltek, elraboltak vagy megsebesítettek. A támadás után egypár évig el is néptelenedett a falu. Ez oda vezetett, hogy rájöttek, egy várat kellene építeni, amely ellátja a falu védelmét. Ez a források tanúsága szerint 1600. körül kerülhetett felépítésre.

Azzal, hogy a vár megépült a falu lakossága is gyarapodott, hiszen a védelem miatt örök is kerültek a várba. Később, a törökök kivonulása után a várat barokk kastéllyá alakították át, s egy nagy kiterjedésű, gyönyörű kertet hoztak létre mellette.

1. kép: A csákánydoroszlói Batthyány kastély

Forrás: <http://www.vasmegyei-varak.hu/magyar/oldalak/csakanydoroszló/>

Fontos szerepet játszottak a török utána a falu életében a várurak. Rábadoroszlónak a Rummy és a Batthyány család volt az ura. Nagycsákány az évek folyamán többször is gazdát cserélt,

míg ez a falu is a Batthyányak kezére került. E család leszármazottja volt Boldog Batthyány Strattmann László a híres szemorvos.

A falu fejlődése igazán akkor indult be, mikor mezővárosi rangot kapott. Vásárokat tarthattak itt és megnőtt az áthaladó forgalom, hiszen fontos kereskedelmi utak kereszteződésében fekszik. A fekvése ma is nagyon előnyös, közel van hozzá Szombathely, Körmend és Szentgotthárd között a 8-as főút mellett fekszik, az Őrségi Nemzeti Park kapujában és nagyon közel van hozzá a nyugati határ is.

Arról, hogy mióta folyik oktató- nevelőmunka a faluban, pontosan nincs tudomásunk, de azt tudjuk, hogy 1697-ben már tanulhatott az, aki meg tudta fizetni a községben lévő iskolamestert. 1887-ben egy tanító volt a faluban, aki egy lakóházban oktatott.

1959-ben épült meg az új iskolaépület, mert a régi iskolát már kinőtte a falu a gyereklétszám miatt. A mai napig is ott folyik a tanítás, igaz azóta ezt az építményt is bővítették. Sajnos ehhez tornatermet még nem sikerült építeni. 1978-ban építették a falu óvodáját, ahova azóta is járnak a gyerekek, s szerencsére a gyermeklétszám nagyon kedvező. Ebben az időszakban építették meg a községben a Művelődési Házat, mely a kulturális élet elindulását szolgálta. A községben található orvosi rendelő és a gyógyszertár, állatorvoson kívül mindenféle bolt és üzlet is, ami megkönnyíti a falubeliek életét.

Egyházi életet tekintve elmondhatjuk, hogy Csákánynak már az 1200-as évek végén volt temploma, amiről írásos adat van. Csákánydoroszló 1803-tól lett önálló plébánia, s a mai templom elődjét is a Batthyányak építették 1765-ben. A templom és a falu védőszentje Nepomuki Szent János lett.

Ma a falu lakossága 1800 fő körüli, s az emberek jó része helyben, vagy a közeli városban vállal munkát. Az egyesületi életnek mindig nagy szerepe volt a faluban, ma is több egyesület működik egymás mellett, egymás munkáját segítve: Tűzoltóegyesület, Polgárőrség, Sportegyesület, Csaba József Kör vagy a Civil Szervezet Egyesület.

4.1 Csaba Józsefről

Csaba József a falu híres szülöttje volt, neve elválaszthatatlan a falu nevétől. Munkássága a természetvédelemtől kezdve, a nyelvészetten át, a néprajzig, az irodalomig számos területre kiterjedt.

Csaba József 1903. június 1-én született Nagycsákányban. Elemi iskoláit helyben végezte, polgári iskolát Körmenden, míg a Felsőbb Kereskedelmi Iskolát Szombathelyen végezte el. Közgazdasági pályán képzelte el jövőjét, ezért megszerezte a jegyzői oklevelet és el is helyezkedett, mint Nagycsákány segédjegyzője. 1950-től körjegyző lett, majd tanácstitkár is

volt. Majd a jegyzői múltja miatt az akkori kormány elbocsátotta, későbbiekre lehetetlenné tette a munkavállalását. Mivel családját el kellett tartania, kiegészítő adminisztrátorként helyezkedett el a csákányi erdészethél. 1963-ban vonult nyugdíjba, addig a Nári Állami Gazdaságban dolgozott adminisztrátorként.

Polgári foglalkozása azonban nem elégítette ki érdeklődését, s munkásságát elsősorban szenvedélyes, precíz tudós magatartása miatt értékeljük. Kiváló tudományos munkásságáért Herman Ottó díszéremmel tüntette ki a Magyar Ornitológusok Szövetsége 1944-ben. Sebestyén Gyula emlékérmét is kiérdemelt néprajzi munkásságáért a Magyar Néprajzi Társaságtól illetve 1980-ban a Művelődési Minisztérium a Szocialista Kultúráért jelvénnel tüntették ki. Nyugdíjba vonulása után a környékbéli múzeumok munkájában segédkezett.

Tagja volt a Magyar Néprokossági Egyesületnek, a Magyar- Finn Társaságnak, a Magyar Ornitológusok Szövetségének, a Magyar Néprajzi Társaságnak, az Országos Erdészeti Egyesület Mikológiai Szakosztályának, a körmendi Magyar- Finn Baráti Körnek és külső munkatársa volt a Magyar Madártani Intézetnek.

Vasvármegye című újságban megjelent írás tanúsága szerint Csákánydoroszlóban működött egy múzeum is, ahol Csaba József letette a falu helytörténeti gyűjteményének alapjait. Ebben a gyűjteményben helyet kaptak csákányi történelmi, néprajzi tárgyak, régen használt, művészien megmunkált madárfogók, halászszerszámok, vadászeszközök, gyümölcsszedők, a népi méhészet ősi eszközei és a pásztorkodás kellékei. Megjelentek a tárgyak között a gazdálkodás, állattartás kovácsoltvas eszközei, a konyhában és kamrában található használati tárgyak. A paraszti élet minden fontos eszköze.

Csaba József megmentette a csákányi hadifoglyok a világ minden tájáról hozott levelezőlapjait, háborús képeit, tárgyait. Összegyűjtötte a csákányi népviselet darabjait, az ünnepi és hétköznapi viseletet egyaránt; a régi pénzeket, házi eszközöket. Megkérte a gazdákat, ha a szántásnál valamire bukkannak a földben, azt adják oda neki. Így régészeti leletek is kerülhettek az életművébe. Néprajzi kutatásai nem csak az Őrségre, a Vendvidékre és Vas megyére terjedtek ki, hanem Burgenlandból is rengeteg képi illetve tárgyi forrást gyűjtött.

Könnyedén, otthonosan mozgott az őt körülölelő paraszti világban, szerette ezeket az embereket. Fényképezőgépét szinte sosem hagyta otthon, minden gyűjtőútjára magával vitte, hogy ne csak feljegyzéseket, hanem képeket is készíthessen. Megörökítette például a fazekasok munkáját, a falvak köz- és ünnepnapjait, a népszokásokat. Sok kép a vasi népi építészet jellegzetességeit mutatja be, melyekről ma már csak az őriszentpéteri falumúzeumban tudunk saját szemmel meggyőződni. Több, mint ezer felvételt számlál gyűjteménye, melyek egy később elkészített térképen 84 bejelölt településre terjednek ki, ahol

Csaba József néprajzi, természettudományi és helytörténeti fotókat készített. Ezt a térképet nekem is sokszor volt szerencsém tanulmányozni, mert az általános iskola könyvtárában állították ki.

Mikor kiderült, hogy a gyűjteményéből készített kiállítása nem kaphat helyet a faluban, az egész gyűjteményét a körmendi múzeumnak ajándékozta, melynek ezáltal alapító tagja lett. Sikerült találkoznia Pável Ágostonnal, a híres nyelvészrel és néprajzkutatóval. Ez az élmény tovább ösztönözte munkájában, közös gyűjtőutakat szerveztek és gyakran leveleztek egymással.

Mint feljebb írtam, nemcsak néprajzi, de irodalmi munkássága is említést érdemel. Összesen 203 cikke, tanulmánya, közleménye jelent meg újságokban és folyóiratokban. Ilyen írott sajtó volt a Nimród vadászújság, a Búvár, a Természettudományi Közöny, a Madártani Tájékoztató. A Madártani Intézetnek élete végéig munkatársa, megfigyelője volt, s az ő kérésükre is teljesített megbízásokat. A tagság kezdetétől vezette madártani naplóit, melynek 60 évnyi anyaga óriási jelentőséggel bírt Vas megye és egyébként a madarászati adatok dokumentálásához.

Érdeklődött a növényvilág külön tagjai iránt is, így a csákányi kastély kertjében megtalálható elvadult erdei tulipánok iránt, melyekről tanulmányt is készített. Ugyanígy élénken foglalkoztatták a ritkán előforduló madárfajok, mint a siketfajd, vagy a feketególyák fészkelési szokásai. Ezekről is készített tudományos feljegyzéseket. Közölt adatokat Nagycsákány emlősvilágáról, kékcinege fiókáit elrabló nyaktekercsről vagy a szarkafészkekben költő örgébicsről.

Írásai néprajzzal, nyelvvel illetve természettudománnyal kapcsolatosak, de írt tudománytörténeti, helytörténeti munkákat is, sőt még mesegyűjtéseket is közölt. Írt a felsőőri magyarok fejfáiról, temetkezési szokásokról vagy az őrségi falvakban elterjedt rönkhúzás szokásáról. Ebből is láthatjuk, hogy érdeklődése szinte mindenre kiterjedt, nagyon sokszínű volt.

Sokáig szerette volna megírni szülőfalujának monográfiáját, több résztanulmánya el is készült, de egészében nem tudta befejezni. Az általa nagyra tartott személyek közül méltató írásai jelentek meg Herman Ottóról, Molnár Lajosról vagy Carolus Clusiusról. A faluban élő idősebb emberek szerint köztudott volt mennyire vonzódik a finn néphez, érdekelte a lapp nyelvrokonság témája. Több ilyen tárgyú művet publikált és például a finn- szovjet háború idején örökbefogadott egy árva finn fiút, akivel ugyan sosem találkozhatott, hiszen nem jutott el északra, de a fiút havonta pénzzel támogatta. A rokon népet rossz helyzetében azzal is támogatta, hogy a második világháború alatt nem fogadott el pénzt jegyzői munkájáért, hanem azt elküldte a finn hadiárvak javára.

Munkáját nemcsak itthon, de az országhatárokon túl is ismerték és tisztelték. Csendben, távol a várostól, falusi magányban végezte értékes munkáját, nem is érezte másutt jól magát. Azonban bárhová is vitte a sors, bárhol kellett munkát vállalnia, a kis notesz és a ceruza nem hiányozhatott a kezéből, gyűjtőszenvédélye sosem hunyt ki. Munkájáért nem fogadott el anyagi juttatást, s az összes felvételének negatívját később önzetlenül a szombathelyi Savaria Múzeumnak ajándékozta. Életművét elismervén 1990-ben megalakult Körmenden a Csaba József Honismereti Egyesület, melynek bárki tagja lehet, aki tisztelettel adózik az ornitológus munkája előtt. A Ság- hegyen még tanösvényt is neveztek el róla. Csákánydoroszlóban a szülőházán egy emléktáblát helyeztek el a tiszteletére, illetve 2003-ban az általános iskola és a napközi otthonos óvoda az ő nevét vette fel. Megalakult a Csaba József Kör, melynek feladata a hagyományápolás, emlékgondozás, koszorúzás és a finn kapcsolatok ápolása.

2. kép: Csaba József emlékoszlopa a csákánydoroszlói templom kertjében

Forrás: <http://kdorosz.blogol.hu/?perm=1842111>

Életművének és emlékének életben tartása a célja a falunak, hogy a fiatalabb generáció is megismerkedjen a névvel, tevékenységével. Ezért gondolták úgy a falu pedagógusai, hogy erre nem is lehetne alkalmasabb ünnep, mint a Madarak és Fák napja. A Madarak és Fák Napjának más óvodáktól eltérő megünneplésére egy meghatározott esemény, az óvoda névadójának, Csaba Józsefnek születésnapja ad okot.

Én szeretném a Madarak és Fák Napjának az óvodában zajló aspektusait bemutatni, de ahhoz hogy ezt megtegyük, előbb meg kell ismerni egy kicsit az óvoda munkáját, pedagógiai koncepcióját.

4.2 Csaba József Általános Művelődési Központ Óvoda

A csákánydoroszlói Csaba József ÁMK Óvoda 1978-ban épült, s ma is abban az épületben működik a falu szívében. A kapun belépve, a bejárat fölött rögtön szembetaláljuk magunkat a helyi nevelési program mottójával, melyet az óvónők is mind magukénak éreznek:

3. kép: Az Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel alternatív nevelési program mottója

Forrás: saját fotó

Az ajtón belépve jobb oldalon, a falon kifüggesztve megtalálható a küldetésnyilatkozat, amely minden óvodában ki van téve, mely ezzel az alternatív programmal dolgozik. Emellett helyet kapott a bátorító nevelés 12 pontja, melyet mindig figyelemmel kell követni, illetve a nevelési alapelvek és a gyermekkép is. Egy külön keretben megtaláljuk a minőségpolitikai nyilatkozatot, melyben elsődleges célként az van kiemelve, hogy az itt dolgozó óvónők elsősorban a gyermekeknek szeretnének megfelelni, minden más szerv és személy mellett. Baloldalon találjuk az óvoda névadójának, Csaba Józsefnek bronzszobrát, s a falon az óvoda dolgozóinak csoportképét hagyományörző ruhában. Az épület ezen kis szigetével, s így a nevelési elvekkel minden nap találkoznak a gyermekek, szülők látogatók.

A folyosó központi hely, itt találkozik a gyermek, az óvónő, a szülő. Azért is különleges, mert a program elveit követve létrehoztak egy galériát, ahol a projektekhez tartozó művészeti alkotásokat, albumokat, gyermekmunkákat állítják ki. Egy ilyen kiállítás megnyitó mindig ünnepnap, a gyermekek is ünneplőbe öltöznek és ünnepi műsort tartanak furulyaszóval, gitárdarabokkal, versekkel.

A folyosóról, melyet a hagyományörzés eszközei díszítenek, három csoport nyílik: a Macskacím, a Sün Balázs és a Micimackó. Mindegyik csoportban két óvodapedagógus és mellettük egy-egy dajka teszi zökkenőmentessé a napokat a 22-25 gyermek számára. A csoportszobákban megtaláljuk a gyermekek különböző tevékenységeihez kialakított művészeti tereket: ének-zenei, vizuális ábrázolás és a mese-vers tereit, melyeket az adott tevékenység során használt eszközök töltnek meg. Ezen terekben csak azokat a tevékenységeket végzik, ez nagyon fontos a szabálytudat kialakításában. Az udvarra néző falon elhelyezkedő nagy ablakok világossá teszik a szobát, s a fény miatt ide helyezték el a barkácsolás helyét is. A Sün Balázs csoportban egy hatalmas fenyőfa galéria teszi izgalmassá a napokat, hiszen ezt pedagógiailag is jól ki lehet használni, ezen kívül a gyerekekből is mindig új játékokat, új ötleteket hoz elő. A bútorok egyébként minden csoportban fenyőből készültek.

Az egyes csoportokhoz öltözők, önálló mosdó és WC tartozik. A közelmúltban pályázat útján sikerült a berendezést kicserélni és az óvodát teljes egészében felújítani. Helyet kapott még az épületben egy szoba, ahol hetente két alkalommal logopédus, napi szinten pedig a sajátos nevelési igényű gyermekekkel egy gyógypedagógus foglalkozik. Az óvodához nagy udvar tartozik és minden csoportnak külön kijárata van egy napernyővel védhető, önálló teraszra. Itt esős időben is lehet levegőzni, illetve nyáron nagyon jól ki tudják használni. A játszóudvar jól felszerelt, rendelkezik az udvari játékok szinte mindegyikével, s ha lehetőség van rá, ezeket minden évben bővítik, illetve felújítják. A bejárat mellett ősszel építettek egy ivókutat a gyermekek számára. A vízhez szoktatást nyáron csak ezzel, illetve zuhannyal tudják megtenni. Én is ebbe az óvodába jártam, s akkor még volt egy medence az udvaron, amit nagyon szerettünk használni, de a sok előírás miatt itt is megszüntették.

Kialakítottak egy virágoskertet is közösen a gyermekekkel, melyet egész év folyamán gondoznak. Az udvar közepén egy színpadot is találunk, ahol jó idő esetén a ballagást tartják, színdarabokat játszanak, vagy más pedagógiai tevékenységhez használják fel. A hagyományörzést és népi kellékek megismerését az udvaron elhelyezett lovas szekér és az ehhez kötődő eszközök, kellékek segítik.

Az óvoda működési területe több szomszédos falura is kiterjed, mivel a kis falvakban nincsen lehetőség önálló óvoda fenntartására. Az intézmény az óvodai nevelés alapvető feladatai mellett sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését ellátja.

1999. óta az óvodapedagógusok a Nagy Jenőné által kidolgozott Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel⁰ című alternatív programmal dolgoznak és tagjai az Óvodai Nevelés a Művészetek Eszközeivel Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesületének.

A program nagyon átfogó, részletesen a mellékletben található meg, de itt csak a környező világ tevékeny megismerésére irányuló alapelveket és célokat emeltem ki.

Ebben a programban is a környezeti nevelés célja, hogy a szűkebb és tágabb természeti környezet felfedezése közben a gyermekek pozitív érzelmi viszonyt alakítsanak ki a természeti- emberi- tárgyi világ értékeivel. Ezt a viszonyulást kell a pedagógusoknak alakítani a környezeti nevelés színterein, hiszen a természet megszerettetése útján lehet megalapozni annak védelmét is. A megismerés közben a gyermek mennyiségi, nagyságbeli, alaki, térbeli és síkbeli szemléletet alakul.

A környezet tevékeny megszerettetésére és megismerésére ezért, hetente legalább három alkalommal kerül sor, hogy minél több tapasztalatot gyűjthessenek a gyerekek. A feladatokat és a környezeti nevelés lehetőségeit korcsoportok szerint differenciálva végzik.

Az óvónők a lokálpatrióta szemlélet magját próbálják elültetni a gyermekekben, hogy ismerjék a falujuk történetét, nevezetességeit, felnőttként szívesen lakjanak itt, önkéntesen tegyenek hozzá a falu közösségi életéhez, s aktívan vegyen részt abban.

A 3-4 éves gyermekeknél először magának az óvodának a megszerettetése a cél, utána ismerkednek meg az óvoda közvetlen környezetével. Megfigyelik az időjárást, az évszakok váltakozását, s ennek hatásait. Megismerkednek az óvoda utcájával, az ott működő boltokat, fodrászüzletet, az ott álló házakkal, az ott élő növényekkel és állatokkal. Mindezekbe matematikai, környezeti tartalmakat szőnek.

A 4-5 éves gyermekek hosszabb, az óvoda utcáján túllépő tapasztalatszerző sétákat tesznek, gyűjtenek a természet kincseiből, ismerkednek a környezetükben élő madarakkal, háziállatokkal, bogarakkal. Megfigyelik az időjárás változásának jelenségeit, melyet azután egy évszakokat bemutató jeltáblán jeleznek. Összefüggéseket keresnek az időjárás és az emberek tevékenységei, munkái között. Rügyezést, magvak csíráztatását, hajtatást is végeznek. Az évszakok során gyűjtött képeket, terményeket felhasználják, albumot készítenek belőle. Megismerkednek a járművek fajtáival, gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ezen okból ellátogatnak például a vasútállomásra.

Az 5-6-7 éves gyermekek az eddig elmondottakon kívül felfedezik a környezet szennyeződéseit (földre, levegőre, vízre lebontva), megtanulják a növények fejlődési feltételeit. Csíráztatnak, növényt ültetnek és szaporítanak, megismerik a legjellemzőbb vadvirágokat, gyógynövényeket, s ezek tulajdonságait. Ünneplik az állatok napját (október 4.), a víz világnapját (március 20.) és a föld napját (április 22.), s ebbe mindig bevonják a szülőket is. Lehetőségük van katicabogár altatására, giliszta farm gondozására.

Meglátogatják a faluban a különböző intézményeket: iskola, könyvtár, kiállítások, és még színházba is mennek. Megismerik a különböző mesterségeket, munkákat, s ha a szülő olyan helyen dolgozik, meg is látogatják, így előben is megfigyelhetik.

Ennek a programnak vagy egy olyan kritériuma is, hogy mit ér el, mi a várható eredménye a fejlődésnek az óvodáskor végére. Az óvónőknek ezt dokumentálni kell. Ide tartozik, hogy: tudják lakcímüket, szüleik nevét; falujuk, óvodájuk nevét; saját születési helyüket és idejüket; különbséget tudnak tenni az évszakok és a napok, napszakok között; ismerik a környezetükben lévő intézményeket, esztétikai alkotásokat; tudják a környezetükben élő állatok nevét, s legjellemzőbb tulajdonságait; ismerik a növényeket és azok gondozási feladatait; meg tudják különböztetni az irányokat; tudnak legalább 10-ig számolni és össze tudják hasonlítani a mennyiségi és minőségi fogalmakat; beszédük érthető, ismerik az alapvető illemszabályokat.

4.3 Madarak és fák napja a csákánydoroszlói óvodában

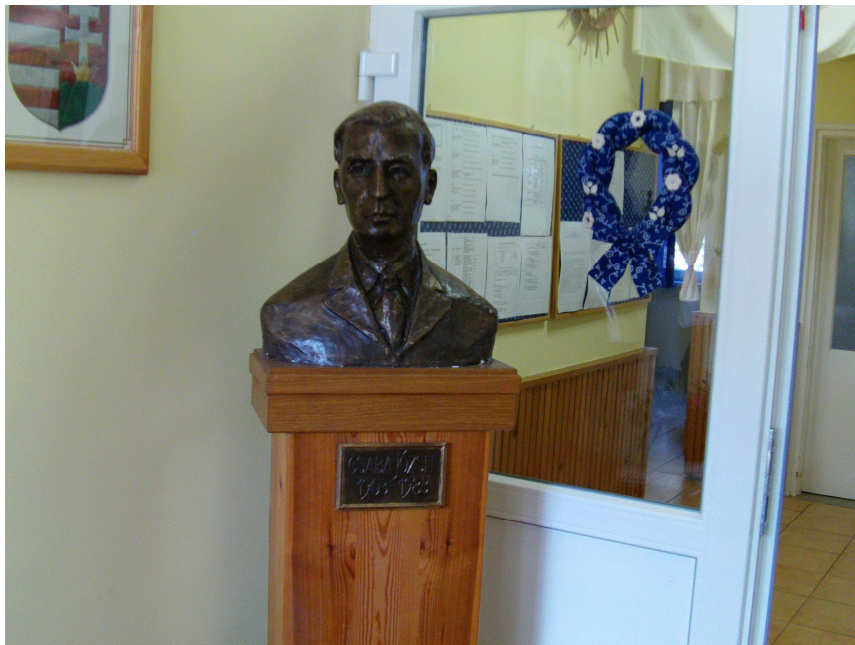
Ahhoz, hogy ennek a jeles napnak a történéseit be tudjam mutatni egy interjút készítettem Dr. Jójátrné Molnár Szilvia óvodavezetővel. Ő segített abban, hogy én is jobban belelássak, hiszen az én időmben még hagyományos módon ünnepeltek, illetve az olvasóknak is meg tudjam mutatni, mért is zajlik itt a Madarak és Fák napja egy kicsit másképp, mint a többi óvodában. Mert másképp zajlik. Azt azonban mindenképpen fontos elmondanom, hogy nem ez az egy nap az igazából hangsúlyos, hanem az előtte való héten a ráhangolódás és az utána lévő élményfeldolgozás kapja a nagyobb szerepet.

A jeles napot megelőző napokban készítik fel érzelmileg a gyermekeket a kirándulásra, megbeszélik, hogy miért, mitől kell óvni a természetet, a fákat, a madarakat. Erre nagyon jó alkalmak a tapasztalatszerző séták. Ezekben a napokban van lehetőségük a gyerekeknek megismerkedni Csaba Józseffel, az ő munkásságával, életével, természetesen gyermeki szinten. Megnézik az bejáratnál elhelyezett bronzszobrát, így vizuálisan is meg tud erősödni bennük, elmondják, hogy ez a bácsi itt élt a faluban, itt született, májusban, ezért az ő születésnapján ünnepeljük madarakat és a fákat, mert ez a bácsi is nagy természetbarát volt. A kiállítását megtekintve láthatják a gyerekek a munkásságát: fotóit, megfigyeléseit, képeit. Elsétálnak a szülőházához, megnézik hol élt, elolvassák az emléktáblát.

A kirándulást megelőző napon az óvónők kérik a szülőket, hogy másnap a gyerekek túrázáshoz megfelelő ruhában, kényelmes cipőben jöjjenek. Hozzanak hátizsákot is, amibe a kis elemzősiájuk, kincseik kerülnek.

Másnap reggeli után útra kelnek szép, vadvirágos réteket keresni. Általában a helyi várkert felé mennek, mert ott több ilyen színpompás tisztás is található. Séta közben énekelnek, mondókáznak. Kedvenc éneküket, a Somvirág, somvirág című dalt sokszor eldalolják. Ha egy szép helyet találnak, oda letelepsznek, előveszik a kis ennivalójukat, kicsomagolnak, piknikeznek. Közben hallgatják a körülöttük lévő erdő, mező hangjait, figyelik az elröppenő madarakat, mindent megvizsgálnak, meghallgatnak, megszagolnak. A minél jobb megfigyeléshez, minél több információgyűjtéshez távcsövet, nagyítót visznek magukkal. A réten vagy útközben gyönyörű virágsokrokat szednek, amit hazavisznek az óvodába. Hazaérve a bejárat szobornál megállnak és a szobor előtt vázába teszik a csokrokat, énekelnek. Ezzel fejezik ki tiszteletüket Csaba József bácsi emléke előtt.

4. kép: Csaba József bronzszobra

Forrás: saját fotó

A kirándulás élményeit a következő napokban dolgozzák fel, ami ugyanolyan fontos, ha nem fontosabb, mint a ráhangolódás. Látjuk, hogy minden egymásra épül, ebben a projektben összefüggésekben kell dolgozni és gondolkodni, s ezért nem emelhető ki csak magában a Madarak és Fák napja.

Az óvodában tehát minden témát projekt módszerrel dolgoznak fel. Én az együttműködésünk során azt a feladatot kaptam az óvoda vezetőjétől, hogy készítsek el egy ilyen projektet és gyűjtsék a négy tevékenységterülethez ötleteket, irodalmi, zenei, képzőművészeti alkotásokat, melyekkel ez a két hetes projektet még élménygazdagabbá tehetnék a gyermekek számára.

Megtanították a közös munka alapján azt a vázlatot, ami alapján ők a projektet felépítik, ezért én is ezt szeretném itt alkalmazni.

4.4 „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című alternatív program környezet megszerettetése tevékenység projektrendszerű tervezése

A tevékenység kerete: Tavasz

A projekt témaköre, témája: Madarak és fák napja

A projekt célja: A gyerekek fedezzék fel a természet szépségét, alakuljon ki bennük az igény arra, hogy minél több időt tölthessenek a szabadban friss levegőn egészségük megőrzése érdekében.

A probléma felállítása:

Miért kell vigyáznunk az erdő fáira, lakóira?

A projekthez kapcsolódó nevelési feladatok kiemelése:

Erkölcsei és szociális érzelmek fejlesztése: A gyerekek tudják, hogy a fák, növények, madarak védelme fontos feladatunk. A velük való törődést meghálálják. Hogyan kell viselkedni egy ovisnak az erdőben!

Esztétikai érzelmek fejlesztése:

A gyerekek ismerkedjenek meg minél többféle fával, bokorral, azok virágaival, terméseivel, lássák meg a bennük rejlő szépséget. Gyönyörködjenek a madarak hangjában, tollazatában.

Intellektuális érzelmek fejlesztése:

A gyerekek érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztaltatása. Miből fejlődik ki egy fa, mennyi idő alatt nő meg, ki gondolja, mit tehetünk mi azért, hogy szép nagyra nőjön. Fák összehasonlítása kisebb-nagyobb, szélesebb-keskenyebb, alacsonyabb-magasabb.

Helyzetkomikum: Különböző madarak hangjának utánzása.

A projekt időkerete: 2 hét A résztvevők gyermekek száma: 23 fő

A mikrocsoportok szervezésére vonatkozó elvek:

A mikrocsoportot a tapasztalatszerző séták alatt a fiúk-lányok arányának megoszlása szerint alakítjuk ki. Minden csoportba választunk aktívan kommunikáló gyerekeket.

1.ÉLMÉNY-ÉS TAPASZTALATSZERZÉS

1. Séta a tavaszi erdőben. Az erdő illatának, színeinek megfigyelése. Madarak megfigyelése távcsővel. Erdei kincsek gyűjtése.
2. A „Mi fánk” felkeresése, megfigyelése. Faölelés vagy a kerület mérése fonallal.
3. Könyvtárlátogatás: Mivel foglalkozott névadónk, Csaba József bácsi? A kiállítás megtekintése, madaras könyvek nézegetése, tájképek keresése.

2. GYŰJTŐMUNKA TÁRGYA ÉS ANNAK MEGSZERVEZÉSE

Kiírást készítünk a szülőknek és a gyerekekkel megbeszéljük, hogy miket és miért gyűjtünk.

3. ÉLMÉNYEK ÉS TAPASZTALATOK FELDOLGOZÁSA

1. Az erdőben talált kincsek rendszerezése, madárhangok megkülönböztetése CD-ről
2. A „Mi fánk” ábrázolása.
3. Ovigaléria: Bokor Rudolf amatőr fotóművész képeiből kiállítás megnyitó.

4. FEJLESZTŐ JÁTÉKOK, RAJZOS DIAGNOSZTIKÁK

1. Puzzle /tájkép, madárkép összerakása/
2. Mozgásos játékok: Komámasszony hol az olló! Fészekfoglaló.
3. Drámajáték: Az égig érő fa.

5. ÉRTÉKELÉSEK A PROJEKTRŐL: (Szülők tájékoztatása az élményekről, tapasztalatokról. Visszatekintő megírása, kiállítás tervezése)

A szülők tájékoztatása a projekt aktualitásáról, gyűjtőmunkánkról a folyosón történik. A csoportszoba ajtaja melletti falon elhelyezzük az élményeinkről készült fényképeket. Kiállítást készítünk a gyermekek „Mi fánk” munkáiból. Albumot szerkesztünk az összegyűjtött képekből, illetve ha készült, videofelvétel megtekintésével idézik fel a projekt során szerzett élményeinket.

6. A PROJEKT EREDMÉNYEI: A GYERMEKBEN KIALAKULÓ ISMERETEK, KÉSZSÉGEK, ATTITŰDÖK ÖSSZEGZÉSE

A gyermekek ismerik: A gyerekek ismerik a várkert fáit, madarait.

A gyermekek képesek: Megkülönböztetni a fát és a bokrot, felismeri a környezetünkben lakó énekes madarakat.

A gyermek attitűdjei: Kialakul a környezettudatos magatartás. Óvja, védi az erdő madarait, növényeit, hiszen tudja mennyire fontosak az ember számára.

A felállított probléma mindig a védelem köré fonódik, a természet szeretetének, a pozitív viszonyulásnak a kialakításához, hiszen a legtöbb gyermek csak három évet tölt el az óvodában, s évről évre több ismeretet tud elsajátítani, melyek így egymásra épülnek. A program fontosnak tartja a humor beépítését is minden projektbe, ezért én is így tettem. A projekteknél mindig mikrocsoportokat alakítanak ki. Ez azért hasznos, mert kisebb csoporttal könnyebb interaktív módon foglalkozni, könnyebb a kérdéseikre válaszolni. Ezek 7-8 fős vegyes csoportok, amelyekbe mindig választanak egy jól kommunikáló gyermeket is. Ezeket a témához illően harkály, gólya, bagoly, vagy más madarak, fák neveit adják a csoportoknak. A tapasztalatszerző sétákat külön- külön teszik meg minden mikrocsoporttal a két hét folyamán. Egy kéthetes projekthez általában három élmény- és tapasztalatszerzést kapcsolnak, amit ezek alapján három élményfeldolgozás követ. A mesét, ha lehetséges drámajátékkal dolgozzák fel. Albumokat minden projekt végén készítenek a gyermekek rajzaiból, fényképekből, a gyűjtött termékekből.

A projektszerű tervezéshez az is hozzá tartozik, hogy a galéria mellé egy programtervet tesznek ki, melyen a szülők napokra lebontva láthatják, hogy mit csinálnak a gyerekek.

Május 7. hétfő: Miért kell vigyáznunk az erdő fáira, madaraira?

Május 8. kedd: Látogatás és kutatómunka a könyvtárban.

Május 9. szerda: Séta a várkertben. Mezei virágokból csokrot kötünk.

Május 10. csütörtök: Mezei virágcsokrot viszünk Csaba József emlékoszlophoz.

Május 11. péntek: Tavaszi versek, dalok felidézése, eljátszása.

Május 13. hétfő: Madárhangok megfigyelése, utánzása CD-ről.

Május 14. kedd: A „Mi fánk” alkotása különféle technikákkal.

Május 15. szerda: Fejlesztő játékokat játszunk.

Május 16. csütörtök: Bokor Rudolf tanár úr köszöntése, kiállításának megnyitója.

Május 17. péntek: A projekt során készített képek, videó megtekintése.

A lehetőség adott a szülőknek, hogy bekapcsolódjanak az óvodai életbe és ezzel szívesen élnek is. Készségesen hozzák azokat a segítő eszközöket, képeket, könyveket, amiket az óvónők a táblára kitesznek. Ez formáját tekintve a következő:

Anya, Apa figyelj!

A madarak és Fák Napja projektünkhöz a következőket gyűjtjük:

- Képek fákról, madarokról, virágokról.
- Szakirodalom, képeskönyv Csaba József munkásságáról.
- A témához kapcsolódó folyóiratok könyvek.
- A kiránduláshoz sportos ruházat elemózsia.

Segítségüket előre is köszönjük!

Itt a galériában gyermekrajzokat is kiállítanak azok közül, melyeket a kicsik az élményfeldolgozás során készítenek. Ezekben a rajzokban mindenképpen a természet tükröződik vissza, ezen belül is vagy állat vagy növény a rajzokban mindig szerepel. A mellékletben található rajzok azért érdekesek, mert ezeken tudjuk megfigyelni, hogy egy-egy kisgyerek milyen szemmel figyelte az erdő értékeit, a természet szépségeit a kirándulás alatt. Az első gyermekrajz a legkedvesebb számomra, egy kislánytól kaptam. Ezen a rajzon egy anyamadarat figyelhetünk meg, ahogy a fészkében ül. Sokat elmond a gyermek tudásáról, hogy a fészket magas helyre rajzolta, ha nem is egy nagy fára, de valamilyen kiszáradt fatörzsre, ami magasan helyezkedik el, ezáltal védelmet nyújt. Az anyamadar, ahogy a kislány elmesélte éppen gilisztákért repül az anyának, látjuk, hogy ő már tudja, hogy az apa gondoskodik a családról. A környezet nem kapott nagy hangsúlyt, nem annyira kidolgozott, a figyelmünket inkább a cselekményre irányítja.

A második kép egy boldog kislány rajza, aki virágosan, gyönyörűen, napfényben úszva látta a körülötte elterülő rétet. S mint ilyenhez természetesen a pillangók is hozzá tartoznak, hiszem hiába Madarak és Fák napja volt, nem csak erre a két dologra kell figyelmesnek lenni.

A harmadik képen már egy gyermek is megjelenik. Tárt karokkal áll a madár előtt, mintha azt sugallná, hogy tőle nem kell félnie, nem bántja őt, szereti őt, sőt ha kell karjai védelmet is nyújtanak neki. A gyermek láthatóan boldog, hogy madarat lát.

A negyedik képet azért választottam, mert a rajz bal oldalán egy hatalmas fát látunk. Ez a fa sokkal nagyobb az embereknél, a virágoknál, mindenki fölé tornyosul. Egy kirándulás sokszor tartogat ilyen élményeket a gyermekek számára, érzelmvezéreltségük miatt az is előfordulhat, hogy ezek az óriási fák negatív érzelmeket váltanak ki belőlük. Itt azonban nem ezt látjuk, hiszen a fa védelmében, a tisztáson, gyönyörű szirmaikat bontják a virágok.

5. További ötletek a projekthez:

5.1 Rajzolás, mintázás, kézimunka tevékenységéhez:

- Odúkészítés: készíthetünk madárodúkat, akár szülők bevonásával is, amelyet kihelyezünk az óvodaudvarra, s megfigyelhetjük a beleköltöző madarakat egész éven át. A szükséges alapanyagokat akár erdei séták alkalmával is begyűjthetjük, vagy lopótököt is használhatunk.

5. kép: Lopótök madárodú

Forrás: <http://zoldpont.blogspot.com/2010/11/madaretetesre-fel.html>

- Nagyméretű csomagolópapírra erdőt festhetünk, illetve bármit, ami a gyerekeknek az erdő hallatán eszükbe jut. Legjobb a földön, hogy mindenki hozzáférjen. Ezzel a csoportszobát is díszíthetjük.

6. kép: „Mi jut eszedbe, ha a madarak és fák napját hallod?”

Forrás: saját fotó

- „Csipegető madárcák”: amilyen fajtájú madarat szeretnénk, olyan színű kartonból madár sablon vágunk. Szükséges még zöld karton, legalább 2 db jancsiszeg, illetve filctollak vagy színes ceruzák. A szögek mentén lehajolnak és felemelkednek az egymással szembe helyezett madárcák, s ha rajzolunk, vagy ragasztunk eléjük magokat, a csipegetés látszatát keltik. Óvodásokkal könnyen kivitelezhető, már többször próbáltam.

7. kép: Csipegető madarak barkácsötlet

Forrás: saját fotó

- A finommotorika fejlesztésének céljából só-gyurmát is készíthetünk, amiből erdei állatokat, fát, levelet, virágokat gyúrhatnak.
- Összeállíthatunk a témához színezőket, amik bizonyos fajtájú fákat, annak termését, levelét ábrázolják, így színezés közben beszélgethetünk is róluk.
- A tapasztalatszerző séták során szedett virágokat megszárazhatjuk, lepréselhetjük és a hét végén egy emléket készíthetünk a kirándulásról, vagy meghívóként is adhatjuk a szülőknél, még a kirándulás előtt.

8. kép: Virágos emléklap

Forrás: saját fotó

- Fát készíthetünk dugó-nyomdával. A parafa dugó egyik végét zöld festékkel bekenjük, ezzel készítjük el a lombkoronát. A másik végét barnára festjük, azzal pedig a törzsét festjük meg.

9. kép: Parafa dugóval nyomdázott fa

Forrás: saját fotó

5.2 Vers, mese, dramatikus játék lehetőségei:

„ A gyermek figyelmét az olyan történet köti le a legjobban, amelyik szórakoztatja és felkelti kíváncsiságát. De életét csak akkor gazdagítja, ha fejleszti intellektusát, ha mozgásba hozza képzeletét, ha eligazítja érzelmeiben, ha megbékíti félelmeivel és vágyaival és megoldásokat is javasol.” ⁽⁵⁾

(5) Bruno Bettelheim(2011): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek Corvina Kiadó Kft.

Kéri Krisztina: A fecskék meg a veréb

„Egy gyönyörű, áprilisi napsütéses napon, molnárfecskepapa és mama befejezte sárgolyókból épített szép fészket. Az eresz alatt gömbölyödő fészekből már csak a puha ág hiányzott. Elment hát a két fecske finom, fehér pihetollért, hogy jó puha ágyat vessenek kicsinyeiknek. Míg úton voltak, egy házi veréb bebújt kedves kis otthonukba.

- Ejha, milyen jó itt lakni!- mondta a veréb.

Sosem volt nekem még ilyen kényelmes házam! Bizony, itt is maradok!

Jönnek haza a fecskék, hát látják ám, hogy egy veréb tollázkodik bent a fészekben. Azt mondja a fecskepapa:

- Veréb uram, menjen ki a mi házunkból!
- Nagyon jó itt nekem, nem megyek!- szólt a veréb.
- Építsen magának! Mi is sokat dolgoztunk, fáradtunk, míg a házunkat felépítettük.
- Nincs kedvem az építéshez, úgy döntöttem, itt maradok!

Szegény fecskék nem bírtak a betolakodó verébbel, elmentek hát barátaikhoz és elpanaszolták bánatukat.

- Hallgassátok csak, mi történt velünk! Egy lusta veréb költözött a házunkba és nem akar onnan kimenni. Mi dolgoztunk, felépítettük az új otthonunkat, s most a veréb elvette tőlünk. A fecskepár barátai is megharagudtak a szemtelen verébre. Hogy is lehet a másét elvenni?! No megállj csak, te betolakodó veréb!

Egyik fecske sarat hozott a csőrében, a másik szalmaszálat, s a fészek ajtaját kezdték beépíteni. A szemtelen veréb bentrekedt a fészekben, nagyon megijedt! Még talán most is ott jajgatna, könyörögne, ha a fecskepár meg nem sajnálja.

A kis fecskék éreztették a verébbel, hogy tiszteletben kell tartani mások munkáját.”⁽⁶⁾

Ez a hallgatótársaimmal közösen költött verses- mese néhány ismert fa-és madárfaj legalapvetőbb tulajdonságait mutatja be, rímek közé rejtve. Megtudhatjuk például belőle, hogy hol él a fehér fűz, a tölgy, a bükk, s ezek miről ismerhetők fel.

(6) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

A csiripelő madarak előhívogatására ismert gyermekdalok és mondókák szolgálnak esetünkben, melyet itt a mesébe építettünk, de külön is elénekelhetők foglalkozás keretén belül vagy az udvaron.

A főszereplő- Évike- által csiripelt 'ci-ci-ci' valóban a függőcinege hívóhangja. A madarak, melyekkel találkozunk, jellemzően az adott fához tartozó környezetben élnek. A 'csodatévő makkocska' kitalált mesei elem, a makkocska elnevezés azonban nem a becézgetésre szolgál. Mivel a bükk makkja kisebb, mint a tölgyfáé, gyakorta makkocskának hívják. A madarakat és fákat a szereplők szólaltatják meg, az elbeszélő részt a mesélő adja elő.

A csodatévő makkocska

Így történt egy napon,
hogy Évike sétálgatott a patakparton.
De nem csak úgy kedvtelésből,
célja volt ám, nem is kicsi neki,
beteg malackáját akarta megmenteni.
Szegény pára már épp' a végét járta,
s úgy hírlett, a gyógyír a bükkfa
makkocskája.

Évike nem tudta, hol leli e csodát,
mely malackájának ismét egészséget ad.
Így hát útnak indult- mint mondottam vala,
de a patakparton elnyomta az álom manója.
Feltámadott a szél, az eső is eleredt,
s felébredvén Évike érezte, megbetegedett.

„Ci-ci-ci”- csiripelt a lány,
maga sem tudta, minek tán.
„Ci-ci-ci, ci-ci-ci - hallott egyre többet,
a dallam felvidította őtet.
S láss csudát magánya szűnni kezdett,
mikor a hangra egy madárka reája reppent.
Kicsi teste vöröses színben tetszett,
csak a hasa volt világosabb kendnek.

Így szólt a lányhoz:- „miért hívtál kedves?”
-„Nem hívtalak biza, csak csiripelten itten,
hogy lázálmomban a magány el ne vigyen.”
-„Ó, te szegény leány, ha a láz kínozt,
mutatom az utat a gyógyító fához.
Nézd csak amott a patakparton,
hosszú, lándzsás levelek lógnak az ágakon.
Hosszú hajításai téged cirógnak,
kérgé néki enyhítést ad fájdalmadnak.”

Megörült a leány, miért ne tette volna,
már csak a madárka nevét nem tudta.
-„Köszönöm madárka, hogy segítettél nekem,
ha a nevedet tudnám, örülne a szívem.”
-„ Nem vagyok én más, mint a függőcinege,
s a gyógyító fehér fűz otthonomnak helye.”
Azzal a cinege felszállott a fára,
s otthagya Évikét egyes- egymagára.

A fehér fűz látta, hogy a lányt mi bántja;
beteg is, malackája boldogsága szíve vágya.
-„Nyúzd le kérgem”- szólt a fűz,
az majd minden fájdalmat hamar elűz.
Úgy is lett, ahogy a fehér fűz mondta,
Évikét a láz többé nem kínoztta.
-„ Köszönöm néked, te kedves fa,
már csak azt kellene tudnom,
merre van a csodatévő makkocska.”
-„ Én azt sajnos nem tudhatom,
de ha betérsz az erdőbe, ott él tölgy barátom.
Ha utad nem leled, hívogasd a vörösbegyét.”

Így tett volna a lány,
ha a közeli kövön ülő vörösbegy el nem száll.
Évike szomorúan dudorászott,

hiszen egyetlen tölgyet sem látott:

**„Kövön ült két vörösbecy,
egyik elszállt, maradt egy.**

**A másik meg elszaladt,
a szegény kő ott maradt.”⁽⁷⁾**

A napot immár nem takarta felleg,
s Évike egy vidámabb nótába kezdett:

**„Lombos fán füttyül a rigó,
Napfényben dalolni de jó.**

Dalolj vígan, te rigó,

Télen, nyáron az a jó.

Lombos fán füttyül a rigó.”⁽⁸⁾

Kis rigócska meghallotta, milyen szépen szól a nóta.

– „Dalolni biza jó, tudja ezt minden rigó.

Mi szél fújt erre? Mondd csak, segíthetek-e.”

– „A tölgyet keresem, remélem, általa a varázs- bükköt meglelem.”

– „Karéjos levelét el nem tévesztheted,

közülük tojásdad makkok integetnek.”

Hamar meglelte Évike a keresett helyet,
a makkok mellett madarak is integettek.

*„Kakukk, kakukk, erre, erre, gyere, gyere,
itt a tölgy mely segít neked.”*

Így is történt, a bükk elmondta,
hogyan s miként lelhető meg a csodatévő makkocská.

Kakukk, kakukk szól a liget.

Jöttödet várjuk, szívünk kitárjuk.

Kakukk, kakukk szól a liget.

(7) (8) Forrai Katalin (2009): Ének az óvodában Editio Musica Kiadó, Budapest

Kakukk, kakukk, szól a berek.
Lágy szellők lengnek, madarak zengnek.
Kakukk, kakukk, szól a berek.⁽⁹⁾
(útközben énekli a lány)

Ment Évike feljebb, s magasabbra,
remélve ott lesz a szürke, sima törzsű bükkfa.
-„*Levele zöld s fényes- a tölgy ezt mondta nékem.*”
Míg emígy elmélkedett, az este is leereszkedett.
De boldogan látta, hogy előtte áll, mit egész nap keresett.
Tudta ő, hogy az, s csakis az lehet a csodatévő bükk,
hiszen kérge is, levele is a többinél fényesebben tündöklött.
„*Tudom mi járatban vagy kicsi lány*”- mondotta a bükk,
hiszen a kakukk neki üzenetet küldött.
S azzal a leghosszabb ágát a bükk lenyújtotta,
lássatok csodát, ott fénylett a makkocská!

Évike óvatosan letépte nyomban,
s az érintésére otthon termett,
otthon, a malacólban.
Malackája nyelvére tette a makkocskát,
s a lányka sem látott még ekkora csodát:
Az ő kis kedvence újra vígan szaladgált!

„Fa nélkül egy fillért sem ér a táj
S üres a fa, ha nincs rajta madár.
Én azt hiszem nem kelne föl a Nap,
Ha nem lennének fák és madarak.”⁽¹⁰⁾ (Évike szavalja az ég felé nézve)

(9) Forrai Katalin (2009): Ének az óvodában Editio Musica Kiadó, Budapest

(10) Horváth Imre: Fák és madarak : <http://www.terebess.hu/haiku/horvathi.html>

Jókai Mór: Ültess fát!

Ültess fát!

Hogyha másért nem, lombot ád.

Árnyékában megpihenhetsz,

Gondot ő visel reád.

Jó tavasszal nyit virágot:

Messze érzed illatát,

Kis madárka száll reája:

Ingyen hallgatod dalát.

Ültess fát!⁽¹¹⁾

Áprily Lajos: Erdei út

Szép halkan rakd a lábadat

Ne roppants száraz ágakat.⁽¹²⁾

Tamkó Sirató Károly: Szélkiáltó

Hol a sziklaszál kiálló,

oda szállt és ott kiált

a tarka tollú szélkiáltó.

Bekiáltja éjbe- télbe:

A hidegnek végre vége.

Kék napsütés rügyet fakaszt...

- Kikiáltom a szép tavaszt!⁽¹³⁾

(11) Madárné Gyurján Ildikó (2002): Madarak és fák napja Környezetvédelem a századfordulón 15. oldal
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest

(12) http://www.umiz.at/Virtuallibrary/Aprily_Lajos/Aprily.htm

(13) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr. (1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

Csanádi Imre: Keresgélő

Megyek, megyek, mendegélek
kerek erdőn keresgélek:
vackort,
vadrózsát,
virágszagú számócát,
nagykalapos gombát,
de nem a bolondját!⁽¹⁴⁾

Osvát Erzsébet: Zenélő fa

Nézz csak, nézz csak fel a fára!
Mint kis tükrök garmadája,
villognak a levelek.
Napsugárban fürdenek.

Mennyi madár a fa ágán:
rigó, cinke, pici sármány-
ücsörögnek körben- körben
nézik maguk a tükörben.

Felcsendül most a madárdal.
Versenyeznek mind egymással.
Hangverseny ez a javából!
Zenélő fa lett a fából.⁽¹⁵⁾

(14) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

(15) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

Nemes Nagy Ágnes: Szorgalom

Mi kopog? Mi kopog?

- Harkály vagyok, kopogok.

Nem is tudom, mióta vár rám ez a diófa.

Mi ragyog? Mi ragyog?

- Hát nem tudod, ki vagyok?

Béka vagyok, leveli, ki a fiát neveli.⁽¹⁶⁾

Zelk Zoltán: Fölkeltek a madarak

Hamarabb, mint a Nap, fölkeltek a madarak.

Hajnali ég alatt, elfütyülük álmukat.

Elmondják álmukat, meglebbentik szárnyukat.

Lebbentik szárnyukat, fáról, fára szállnak.

Keresik, hol akad reggeli jó falat.

Egy falat, két falat, kukacok és bogarak.

Mire fölkel a Nap, jóllaknak a madarak.⁽¹⁷⁾

Találós kérdések:

Levelet hoz, de nem postás,

ásója nincs, és mégis ás.

Lába lent a földbe túr,

Koronája van, nagy úr.

Karjaival integet, mondd meg gyorsan, mi lehet? (Fa) ⁽¹⁸⁾

(16)(17)(18) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

Fúr- farag, de mégsem ács,
kopog, mint a kalapács.
Fák doktora, orvosa, erdőben az otthona. ⁽¹⁹⁾
(Harkály)

5.3 Ének- zene lehetőségei, énekes játékok:

A csodatévő makkocska című történetbe már több dalt beleépítettem, amiket az énekfoglalkozások alkalmával énekelhetünk. Ezeken kívül még meghallgathatjuk, megtaníthatjuk, illetve ha ismertek, ismételhetjük a következőket:

- Gólya, gólya gilice... ⁽²⁰⁾
- Mély erdőn, ibolya virág... ⁽²¹⁾
- Eresz alól fecske fia... ⁽²²⁾
- Erdő, erdő, erdő... ⁽²³⁾
- Hosszú az erdő... ⁽²⁴⁾
- Csinálosi erdőn... ⁽²⁵⁾
- Az erdő hangjai ⁽²⁶⁾
- Vivaldi: Tavasz ⁽²⁷⁾

A ritmusfejlesztésre és dallamfelismerésre itt nagyon jó lehetőség van, mert a gyerekek már jól ismerik a dalok legtöbbjét. A klasszikus művek pedig az esztétikai érzéket fejlesztik.

5.4 Környező világ tevékeny megismerése:

Ez a projekt a kirándulással, tapasztalatszerző sétákkal sok lehetőséget nyújt a gyerekeknek a szabadban történő tevékeny tapasztalatszerzésre. Mindezek mellett mit kínálhatunk nekik a csoportszobában vagy az udvaron?

(19) Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet Kincs Könyvkiadó

(20) (21) (22) (23) (24) Forrai Katalin(2009): Ének az óvodában Editio Musica Kiadó

(25) Törzsök Béla (1993): Zenehallgatás az óvodában 247. oldal Editio Musica Kiadó

(26) <http://www.youtube.com/watch?v=gWvgtV6GqAY>

(27) <http://www.youtube.com/watch?v=YIKIxAKmY78&feature=related>

- Rejtvényeket: madarakat, fákat, más állatokat ábrázoló képeket helyezünk eléjük, amiben kakukktojásokat találhatnak, vagy megfejthetik, mit ábrázolnak.
- Megválaszthatjuk a hét növényét, állatát, s ezeket jobban körüljárhatjuk.
- A csoportszoba közepére, jó idő esetén az udvarra már hullott ágakból egy nagy fát „építhetünk” fel. A lombkoronához lehullott leveleket hozhatnak a gyerekek, s kis virágok is kerülhetnek bele, jelképezve a tavaszt. Ezt megcsinálhatjuk úgy is, hogy négy fát készítünk, s mind a négyet a 4 évszakra jellemző módon öltöztethetjük fel: termésekkel, színes levelekkel. Megbeszélhetjük a jellegzetességeket, különbségeket az évszakok között.
- Készíthetünk egy képösszeállítást erdőben kiránduló gyermekekről. Ezek a gyerekek valami helyes vagy helytelen viselkedést mutatnak az erdőben. A gyerekeknek ezt kell megítélni és két csoportba válogatni.

6. Az óvodai gyakorlat Ausztria Hagensdorf nevű falujában

Erre a pontra azt gondolom azért kell kitérni, mert nem feltételezhető, hogy minden országban azonos az óvodai nevelés koncepciója. Az ausztriai óvodai nevelés is több ponton eltér a magyar gyakorlattól. Német nemzetiségi óvodapedagógus szakos hallgatóként a kötelező külső szakmai gyakorlataimat volt lehetőségem ausztriai óvodában eltölteni és megfigyelni a hasonlóságokat és különbségeket a két ország nevelési gyakorlata között. Ahhoz, hogy párhuzamot tudjunk vonni a nálunk és a külföldi óvodában folyó pedagógiai munka és az ünneplés menete között, ismernünk kell a falu hagyományait, történetét, elhelyezkedését és természetesen az óvodát is.

6.1 Hagensdorf- Karácsfa

A település a déli tartomány központjától (Güssing) 10 km-re, a Strem patak partján fekszik. Karácsfát 1221- ben említik először. Neve a régen a magyarban személynévként is használatos karácsony főnévből származik. Német neve csak évszázadokkal később bukkan fel. A falu igazi nevezetessége a templom, melyet Szent Kozma és Damján vértanúk tiszteletére szenteltek az 1400-as években. A templom a falutól keletre emelkedő dombháton állt, melyet ma a falu temetőként használ. Később a templomot lebontották, bár egy helybeli idős néni szerint igazából ez is a törökök áldozatául esett. A dombot ma is kivehető árok és

sáncok övezik, mely alapján feltételezhető, hogy a templom egykor erősített volt. A falut 1532- ben valóban elérte a török, s fel is égette. A 18. század folyamán több hullámban svábokat telepítettek itt le, a németajkú lakosságot kívánták növelni. Köztudott, hogy az osztrák nép igen vallásos, a hit központi helyet foglal el az életükben, ezért fontos dolog volt, hogy a falu egy új templomot építsen magának. Az új templom felépültével saját plébániát is alapítottak. 1843- ban egy hatalmas tűzvész pusztított a faluban, melyben 70 ház égett le, de a templom és a plébánia megmenekült. Az ezt követő újjáépítés után alakult ki a település mai utcaképe, s a hasonló esetekben történő gyors segítségnyújtás miatt megalakult a helyi tűzoltóegylet.

A trianoni békeszerződésig Vas vármegyéhez, illetve Körmendhez tartozott. A békeszerződések Ausztriának ítélték. A határkijelölésekor a német többségű község Ausztria mellett nyilatkozott. 1950- ben felépült az új iskola- és óvodaépület. 1971-ben Karácsfát három másik községgel együtt közigazgatásilag Szentkúthoz csatolták a kis lakosságlétszám miatt.

10. kép: Hagensdorf a főútról

Forrás: saját fotó

A falu máig megőrizte családi jellegét, bár Güssingből többen kiköltöznek a nyugalom és a levegő miatt. A falu fekvése nagyon jó, közel van Güssing és a magyar határ is. Nevezetességekben ugyan nem bővelkedik, de nyugalma, szépsége miatt egész Ausztriából érkeznek pihenni vágyók a falu hotelébe. Sokan foglalkoznak mezőgazdasággal és dolgoznak itt helyben. A gyerekeknek nincs lehetőségük a faluban iskolába járni, egy összevont iskolát látogatnak Szentkúton, de minden nap iskolabusz hozza és viszi őket.

6. 2 Az óvoda- Kindergarten Hagensdorf 90, Burgenland

11. kép: A hagensdorfi óvoda

Forrás: saját fotó

Az óvoda mind működését, mind felépítését tekintve több ponton is lényegesen különbözik a magyarországi többségi óvodáktól. Összesen egy csoportból áll, melybe 18 gyermek jár. A csoportszobában itt is megtaláljuk az óvodai tevékenységekre jellemző sarkokat, játékeszközöket, az alkotás kellékeit. A csoportszobából nyílik azonban egy másik helyiség, amit ők ugyan tornaszobának neveznek, de sokkal szélesebb körű tevékenységre használják. Itt helyezkedik el az építősarok és a szőnyeg is, így a gyermekeknek nagyobb tere van egy vár vagy egy autópálya felépítéséhez, amit nem kell lebontaniuk akkor sem, ha csoportos foglalkozás, vagy étkezés következik a rakodás után. A tízórai után itt tudnak kényelmesen körbeülni és foglalkozást tartani. Természetesen a nagymozgást is itt tartják, de a mindennapos mozgást az udvaron végzik. A folyosóról nyílik még egy mosdó és WC is külön a gyermekek és az óvónő részére. Az óvodához egy nagy udvar tartozik, sok játékkal és egy általuk létesített fűszer- és virágoskerttel.

A csoport és a gyermekek életét egy óvónő teszi színesebbé, ő maga az óvodavezető is. Rajta kívül egy Helferin, egy segítő van a gyerekekkel, ez nálunk a dadának felel meg. A csoportba 3-tól 6 éves korig járnak a gyerekek, de náluk, mivel nincs olyan intézmény, mint bölcsőde, felveszik a fiatalabb gyermekeket is. Az ő számukra a beszoktatási idő sokkal hosszabb már az óvodakezdést megelőző tavasszal elkezdődik. A legtöbb esetben a szülők az egész

délelőttöt itt töltik velük, de ahogy tapasztaltam, a hét során bármikor bejöhetnek a szülők, akár a nagycsoportos gyermeké is, s részt vehetnek a foglalkozásokon.

Az óvodába nem csak ebből a faluból, hanem két szomszédos községből is járnak a gyermekek. Amiatt, hogy nagyon közel van a határhoz egyre több magyar kisgyerek is van. Természetesen velük is németül beszélünk, bár ha baleset történt, vagy nem tudott megnyugodni, megnyugtathattam magyarul, de egyébként mindent nagyon jól megértene németül is.

A napirendet tekintve is találunk különbségeket. A délelőttöt kis-és nagycsoportos, illetve egyéni foglalkozások alapján osztják be. A heteket az ünnepek, jeles napok és a négy évszak mentén tervezik, de egy téma náluk legalább egy hónapig tart, hogy annak minden oldalát, minden aspektusát meg tudják vizsgálni. A témába sok olyan alegységek is belefoglalnak, ami nálunk például külön héten szerepel, külön témaként, de nem jut elég idő a teljes átdolgozásra. Ilyen például a VÍZ, s így az egy hónapban szó esik annak élővilágáról, tulajdonságairól, felhasználhatóságáról, védelméről; a nyaralásról, a vízi közlekedésről. Minden témához legalább egy kirándulás van a nevelési tervbe építve, lehet ez a patakhoz, vagy épp a szennyvíztisztító erőműhöz.

A helyi nevelési programot tekintve két részt tudunk elkülöníteni. Egyik része ahhoz hasonlít, mint nálunk az Óvodai nevelés játékkal, mesével óvodai program, másik része pedig a Montessori nevelési program. Ennek elemei megtalálhatók a csoport minden részében, így a játékeszközökben is, hiszen ez a nevelési program sajátos eszközökkel dolgozik. Ezek közül nem mindent, de néhányat ők is alkalmaznak.

12. kép: Színkeverő, finommotorika fejlesztő pipetta

Forrás: saját fotó

A gyerekek nyelvet is tanulnak, minden héten kétszer jön egy magyar óvónő a csoportba, s ők a magyart tanulják, mint idegen nyelvet itt a határ mellett. Már sok szót, körjátékot, mondókát ismernek; tudják például a jelüket, testük részeit, gyümölcsöket.

Az étkezést is egy kicsit másképpen szervezik. A tízórait minden gyermek otthonról hozza magával, illetve egy héten egyszer van egy úgynevezett „Gesunde Jause”. Ez azt jelenti, hogy minden héten másik kisgyermek anyukája készít, illetve vesz tízórait az egész csoport számára, de csak egészséges termékeket (tejterméket, barna kenyeret, zöldségeket, gyümölcsöket) vehet. Az ebédet a szomszédos falu szállodájából kapják, de a gyermekek azon része, aki a faluban lakik, legtöbbször hazamegy ebédelni. Ebéd után azonban visszajöhetnek, s játszhatnak tovább. Itt ugyanis nincsen olyan, hogy délutáni pihenés, viszont van egy sarok baldahinnal és egy kis kanapéval, hogy ha valaki mégis fáradt lenne, le tudjon pihenni, bármikor a nap folyamán.

13. kép: Pihenősarok

Forrás: saját fotó

A tevékenységek körök mind hasonlóak, mint nálunk, de a vizuális fejlesztést az óvónő egyenként végzi a gyermekekkel. Két vagy három vizuális ötletet tervez egy héten, s így differenciáltan, mindenkivel tud dolgozni. Ezzel megelőzhető, hogy valamelyik kisgyermek a játék, vagy más miatt ne barkácsoljon. Itt mindenki a hét folyamán elkészíti a vizuális ötletet.

A témát tekintve kicsit a környezeti nevelésre is ki kell térni.

Mivel egy kis létszámú csoportról beszélünk, és úgyszólván nem sűrgeti az idő őket, a környezet tevékeny megismerését ők lehetőség szerint a szabadban végzik, akár több napon keresztül. Kirándulást terveznek, az erdőt és lakóit az erdőben figyelik meg, a háziállatokat

paraszti udvarban tanulmányozzák, a virágokat a virágoskertben nézik meg. Volt szerencsém olyan környezeti témájú foglalkozáshoz is, melyet a rossz idő miatt a tornaszobában tartottak. Ilyenkor a témához kapcsolódó összes kézzel fogható dolgot behozza az óvónő, s ők kedvükre nézegethetik, megtapintják, megszagolják, alaposan tanulmányozzák. Természetesen minden nagyon interaktívan zajlik, ha a kisgyermeknek ötlete támad, s ő is hozna be valamit, ami nekik van otthon, másnap arról beszélgetnek.

Ezekbe is és az egész óvodai életbe igyekeznek bevonni a szülőket, akik élnek is ezzel a lehetőséggel. Eljönnek a kirándulásra, ha a gyerekekért jönnek játszani a többiekkel is, vagy, mint az enyémet is, végignéznék egy- egy foglalkozást. Véleményem szerint itt jól megoldott az átmenet az óvoda és az iskola között is. Májusban egy nap a nagycsoportosok itt is ellátogatnak az iskolába, de a kicsik az év többi napján is kapcsolatban vannak az iskolával. Mivel egy iskolabusz hozza és viszi a falu gyerekeit, együtt utazik óvodás, iskolás. A busz az óvodánál áll meg és sok gyerek addig ott marad, míg a szülei nem jönnek érte, vagy be nem zár az óvoda. Ott írják meg a házi feladatot is, amit a kicsit nagy figyelemmel követnek mindig, kérdezgetnek, „tanulnak” ők is. Ez ott nagyon jól működik, s így a felügyelet a nagyobbak számára is biztosított.

A nyitva tartásban is különbözik az itthoni óvodáktól, hiszen csak 7.30- kor nyit reggel és 15.00- ig tart nyitva, pénteken pedig csak délig van.

Már az első gyakorlat szoros kapcsolatot alakítottam ki az óvónővel és a gyerekekkel, ezért év közben, ha volt időm többször is meglátogattam őket. Így volt szerencsém részt venni az ottani Madarak és Fák Napján, meghívtak, hogy kísérem el őket.

6.3 Madarak és Fák Napja a hagensdorfi óvodában

Ezt a napot ők nem meghatározottan május 10-én tartják, bár azt nem tudom, hogy ott is van e elfogadott időpontja, mint jeles nap. Az ünnep jellegét és céljait tekintve azt gondolom teljesen megegyezik a nálunk általános ünneplési móddal. Ebben az évben kicsit mégis különlegesebb volt. Az óvónő egy meghatározott feladatot gondolt ki, amit a gyerekekkel játékos formában gondolt a délelőtti folyamán végrehajtani. Kirándulást terveztek az erdőbe, a szülőket már jó előre kérték az elemózsia és a gumicsizma elpakolására, a gyerekeknek a héten sokszor elmondták a túrát.

Reggel a gyerekek már hátizsákkal, tizóraival érkeztek, mindenki a túrához illő öltözékben, habár az időjárás nem volt kegyes hozzánk. A közeli erdőbe mentünk, idén egy konkrét céllal. Az óvónők szerettek volna a gyerekekkel együtt egy olyan helyet kialakítani, ami az ő kis

erdei helyük lesz, ahová mindig visszatérhetnek nem csak a Madarak és Fák napján, hanem máskor is.

Útközben énekeltünk, játszottunk, de ahogy közeledtünk az erdőhöz, az óvónő felhívta a gyerekek figyelmét, hogy lassan beérünk az erdőbe, s az ott lakók életét nem szabad kiabálással megzavarni, ágakat ropogtatni, letörni, futkározni.

14. kép: Útközben

Forrás: saját fotó

Ezután kiválasztottuk a megfelelő helyet, körben állva köszöntöttük az erdőt egy dallal, és a „Grüß dich schönen Wald!” mondat háromszori elismétlésével. Ezután mindenki elmondhatta, hogy ha ő lehetne, melyik állat lenne az erdőben. Nagyon sok faj eszükbe jutott. Beszélgettünk róluk, mindenki eljátszotta, ahogy az általa választott állat közlekedik.

Ezután következhetett a kemény munka. A lehullott kisebb- nagyobb faágakat egy nagy kupacba hordtuk. Amik jónak bizonyultak, stabilan egymásra helyezve, egymásba fonva egy nagy kört alakítottunk ki, ami egy részén nyitott volt. Az volt a bejárat. Közben énekeltünk, hallgattuk a madarakat, megbeszéltük melyik milyen fajtájú lehet, éles vagy kellemes hangja van –e , kicsi vagy nagy madár lehet. Természetesen azáltal, hogy a gyerekek gyűjtötték az ágakat rengeteg olyan dolgot találtak, ami kérdések sorát vetette fel bennünk.

Mire ezeket mind megválasztuk kész is lett az ágkoszorú. Az elvégzett munka után jól esett egy kicsit leülni, elővették a tízórait, s falatozni kezdtek.

15- 16. kép. Az ágkoszorú

Forrás: saját fotó

Ebben az esetben székként használtuk, az ezt követő játékoknál házként, akadályként funkcionált. Amíg a gyerekek ettek, az óvónő a fákról, az erdőben lakó állatokról mesélt nekik egy kicsit. Távcövet is vittünk magunkkal, amivel a gyerekek a lombkoronát fürkészték, hátha látnak kismadarat. Azután közösen játszottunk, főleg fogócska típusú játékokat, versikét mondtunk, majd elkészítettünk az erdőtől és hazaindultunk.

Fáradtan, de élményekkel és ki- ki az általa gyűjtött kincsekkel tért haza. Ilyenkor kérnek a szülőktől a hátizsákba egy kis zacskót is, amiben a gyermek rendezetten tudja gyűjtögetni a számára érdekes képződményeket.

Azt, hogy a gyerekek hogy dolgozták fel az élményt, sajnos már nem volt szerencsém végigkövetni, de a mellékletben szereplő első rajzot még aznap délután kaptam. Akkor az élmény frissessége ihlette a képet.

6.4 Német dalok, mondókák az erdőben:

- Alle Vögel sind schon da

Al - le Vö - gel sind scho - n da al - le Vög - lein al - le
Welch ein Sing - en Mu - si - ziern. Pfeif - fen, Zwit - schern, Ti - ri - liern.
Früh - ling will nun ein - mar - schiern, kommt mit Sang und Schal - le.

- Vogelhochzeit

Vogelhochzeit

1. Ein Vo - gel woll - te Hoch - zeit ma - chen
in dem grü - nen Wal - de. Vi - de - ral - la - la, vi - de -
ral - la - la, vi - de - ral - la - la - la - la.

- Kommt ein Vogel geflogen

Kommt ein Vo - gel ge - flo - gen, setzt sich
nie - der auf mein' Fuß, hat ein' Zet - tel im
Schna - bel, von der Mut - ter ein' Gruß.

Die Vögelchen:

Fünf kleine Vögelchen,
die sitzen im Nest
Und schreien piep, piep,
da kommt ihre Mutter
und bringt ihnen Futter
sie hat sie alle lieb.

Der Baum

Im Garten steht ein Baum,
Der hat viele Äste.
Und jeden Tag hat der Baum auch viele Gäste:
Käfer krabbeln zu ihm hinauf,
Vögel setzen sich oben drauf,
Bienchen fliegen um ihn herum
Und singen immer summ, summ, summ.
Da kommt der Wind
Und schüttelt die Äste – husch –
Fort sind alle lieben Gäste!

7. Összegzés

Munkám mindenképp előtt a személyes érdeklődés miatt született, illetve szerettem volna mindenkit megismertetni a mi falunkban lévő óvodával, az ott folyó pedagógiai munkával, ezen belül is a Madarak és Fák napjával és azt közrefogó hetekkel. Egy kicsit más szellemben, egy kicsit a helyi emberek szemével követhető végig ennek az időszaknak a lefolyása.

Azzal, hogy a Madarak és Fák napja történetét részletesen bemutattam, gondolatokat, kérdéseket szerettem volna ébreszteni az olvasókban, az érdeklődést felkelteni a természetvédelem, a fák, a madarak iránt, s egy kis betekintést adni abba, hogy régen is mennyire komolyan vették a természetvédelem ügyét. Azonban az, hogy ma komolyan vesszük, a globális problémák megoldásához már nagyon kevés. A társadalom, az emberek világszemlélete gyökeresen megváltozott a száz évvel ezelőtti szemléletmódhoz képest, már nem olyan könnyű a célok megvalósítása.

Ezért fontos, hogy már a legkisebbeknél, az óvodában elkezdjük a szemléletformálást, hogy később, felnőttként ők is a rongáló helyett, a védelmező magatartást, az állatok, növények szeretetének gondolatát közvetítsék. Ehhez főleg érzelmi tapasztalatokra van szükség, hogy szeresse, kötődjön ezekhez a dolgokhoz.

A Madarak és Fák napja csak egy nap az évben, de azt gondolom nem csak ezen az egy napon fontos, hogy a természetre és lakóira figyeljünk, hanem az év többi napján is. Így tudjuk ezeket a gyönyörű teremtményeket a későbbi nemzedékeknek is megőrizni.

Felhasznált irodalom

- Bruno Bettelheim (2011): A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek
Corvina Kiadó Kft.
- Csákánydoroszlói Község Önkormányzat Csaba József ÁMK Óvoda (2008): „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” alternatív program
- Cserné dr. Adermann Gizella (1999): A tanulás- és kutatómódszertan alapjai
Megjelent a Janus Pannonius Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézete gondozásában, Pécs
- Dr. Fejes Erzsébet- Kranczler Gyuláné Dr.(1995): Mesélő természet
Kincs Könyvkiadó
- Forrai Katalin (2009): Ének az óvodában
Editio Musica Kiadó, Tizenkilencedik kiadás, Budapest
- Dr. Hartl Éva (2007): Madarak és Fák Napja a XX. század első felében
Magyarországon
- Dr. Lükő István (2003): Környezetpedagógia
Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Madárné Gyurján Ildikó szerk.(2002): Madarak és fák napja
Környezetvédelem a századfordulón,
Kiadja az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest
- Dr. Náday Magda (2005): Erdei ünnepek és hétköznapiak gyermekekkel
Flaccus Kiadó , Budapest
- Takó Gábor (2004): Csákánydoroszló története az őskortól napjainkig

Kiadta: Csákánydoroszló Község Önkormányzata

- Törzsök Béla (1993): Zenehallgatás az óvodában Editio Musica Kiadó Budapest

Internetes források

- <http://kdorosz.blogol.hu/?perm=1842111>
- <http://www.terebess.hu/haiku/horvathi.html>
- http://www.umiz.at/Virtuallibrary/Aprily_Lajos/Aprily.htm
- <http://www.vas megyei-varak.hu/magyar/oldalak/csakanydoroszlo/>
- <http://www.youtube.com/watch?v=gWvgtV6GqAY>
- <http://www.youtube.com/watch?v=YlKlxAKmY78&feature=related>
- <http://zoldpont.blogspot.com/2010/11/madaretetesre-fel.html>

Idézett irodalom

„Fa nélkül egy fillért sem ér a táj,
S üres a fa, ha nincs rajta madár.
Én azt hiszem, nem kelne föl a nap,
Ha nem lennének fák és madarak.”⁽²⁸⁾

„Az iskolában folyó környezeti nevelés célja az, hogy a kisiskolások és a felsőbb osztályosok erőteljesebben szembesüljenek a természettel és a környezettel. Így sajátítják el a tanulók azt a tudást, tesznek szert arra a képességre és készségre, hogy a környezetet mindig figyelembe véve gondolkodjanak és cselekedjenek. Képessé kell válniuk arra, hogy döntéseik meghozatalánál későbbi életük során is mindig figyeljenek a természettel való gyöngéd bánásmódra.”⁽²⁹⁾

(28) Horváth Imre: Fák és madarak : <http://www.terebess.hu/haiku/horvathi.html>

(29) Lükő István (2003): Környezetpedagógia 119. oldal Nemzeti Tankönyvkiadó

Melléklet I.

Óvodai Nevelés a művészetek eszközeivel alternatív program

Ez az óvodai program átfogja az óvodáskor teljes nevelő- fejlesztő munkáját az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjához igazodva, annak kritériumait követve. A program két alappillérrel rendelkezik: egyrészt mindenképpen az érzelmekre épít, másfelől a gyermekek esztétikai tevékenységét, alkotókészségük fejlesztését hangsúlyozza.

Az érzelmeknek óriási jelentősége van az óvodás gyermek életében. E kor jellemzője a nagyfokú emocionális érzékenység, érzelmi labilitás, cselekedeteiket legtöbbször az érzelmeik vezérlik. Szorosan kötődnek az általuk szeretett személyhez, ezért szeretetteljes pedagógiával az egyéni sajátosságok nagyon jól befolyásolhatók ebben a korban. Érzelmi labilitása csökkenhet, kicsapongó érzelmi reagálása szelídülhet, hatásosabban tudja uralni érzelmeit és kialakulhat egy gazdag érzelemskálája.

A másik fontos pillér a tevékeny óvodai élet megtervezése, melyben nagy hangsúlyt helyeznek a művészeti értékek minél átfogóbb megismerésére, hogy a kreatív gondolkodást fejlesszék, s ezáltal utat nyissanak a képzelőerő kibontakoztatásának.

Ezt egy elmélettel szeretném szemléltetni, mely pontosan illik a program célkitűzéseire, s kiemeli a művészetet, a humort, illetve a felfedezés útján szerzett tapasztalati gondolkodást. Maga az elmélet J. Geoffrey Rawlinson nevéhez fűződik. ⁽³⁰⁾

HUMOR HAHA	Robbanásszerűen oldja a feszültséget, lazít, jó közérzetet teremt.
FELFEDEZÉS AHA	Hagyja a gyermeket kíváncsiskodni, kutatni, a tárgyi, természeti környezetet megismerni.
MŰVÉSZET AH	Segít megélni a művészet által kiváltott érzelemgazdag és ellenőrzött feszültségoldást.

(30) J. Geoffrey Rawlinson (1986): A kreatív gondolkodás és az ötletbörze Novotrade Rt. Kaposvár 40. oldal

A program alapelvei megegyeznek az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában meghatározott elvekkel: szeretetteljes, biztonságérzetet adó óvoda megteremtése, ahol gyermeki tartást, önállóságot, s ebből keletkező egészséges öntudatot. Önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.

Ebben a programban összegyűjtötték mindazon tapasztalatait a hazai óvodai nevelésnek, melyek a tradicionális értékek megőrzésére törekszenek. Különösen azok tudnak jól és hatékonyan dolgozni ezzel a programmal, akik gyakran hatnak a gyerekekre a művészetek bármely eszközével. Használják a verset, mesét, mondókét, énekes játékokat, magát az éneket, a rajz, mintázás, kézimunka lehetőségeit; a zenehallgatást, s így gyakran eljuttatják a gyermekeket ahhoz a bizonyos „AH” élményhez. Mindenképpen célja a programnak a gyermek és a művészet közötti kötődés kialakítása, még ha ez nem is nagyon erős.

Az óvónők tevékenységi keretként építik be a hagyományőrzést, népművészetet, népszokásokat, miközben az évszakokhoz, jeles napokhoz igazítják az óvodai nevelés tevékenységeit, programjait.

Legfontosabb része a programnak, hogy a gyerekek közvetlen környezetükben szerezzenek tapasztalatokat, ismerjék meg településük értékeit. Mivel ennek a korosztálynak jellemző tulajdonsága a mozgáséhség, ezért a tapasztalatszerzés lehetőségei erdei programokkal és a mindennapi mozgásokon kívül szervezett mozgásfoglalkozásokkal is bővíthetők.

Az óvodában a napirendet is ennek elvén építették fel:

Időtartam	Tevékenység
	JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN
6.30- 8.30	Személyes percek Szabad játék Testápolási teendők Folyamatos reggeli
8.30- 10.30	Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos teendők, tevékenységek Vers, mese dramatikus játékok, Rajz, mintázás, kézimunka Ének- zenei készségek fejlesztése
10.30- 11.45	JÁTÉK A SZABADBAN Mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták,

Énekes játékok az udvaron

Edzés: kocogás, futás

11.45- 12.30 Ebéd

Testápolási teendők

12.30- 14.30 Pihenés, altatás mesével, altatódallal

14.30- 15.15 Testápolási tevékenységek

Uzsonna

15.15- 17.00 JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN

Egyénenkénti részképesség- fejlesztés

Egy héten egyszer, a frontálisan szervezett mozgásos játékok miatt, melynek keretén belül tartják a zenés mozgásos perceket is, az integrált tanulás rendje felborul.

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
Délelőtti játékba integrált tanulás	Vers, mese, dramatikus játék Ének- zene	Vers, mese, dramatikus játék Rajz, mintázás, kézimunka	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék	Vers, mese, dramatikus játék Mozgás, mozgásos játékok
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játékok	A környezet megszerette- tése, megismertetése	A környezet megszerette- tése, megismertetése	A környezet megszerette- tése, megismertetése	
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések	Egyéni fejlesztések

Interjú Dr. Jójártné Molnár Szilviával

Milyen okok vezettek a Madarak és Fák napja rendhagyó megtartásához és miért is más ez a nap?

Hát 2006-ban vette fel az iskola és az óvoda Csaba József nevét, munkájának elismeréseként, tiszteletünk jeléül és hogy az emlékét megőrizzük. Itt igazából azért is különleges és más ez a nap, mert projekt rendszerben dolgozzuk fel magát ezt az egy napot, tehát eköré az egy nap köré egy egész projektet dolgoztunk ki. Tehát nem csak ez az egy nap hangsúlyos, hanem az azt megelőző és követő két hét is, ez teszi igazán mássá. Még azért is más ez, mert fontos, hogy a névadónk, aki nagy természetszerető ember volt, ornitológus, aki erre áldozta az életét, holott egy jegyző ember volt, az itt élő embereknek, gyermekeknek a szívében éljen.

Milyen előkészületek előzik meg a napot?

Előtte való nap a szülőkkel megbeszéljük, hogy a gyermekek megfelelő túraruházatban jöjjenek, kényelmes cipőben és hátizsákot hozzanak, amiben kis elemózsiát, innivalót hozhatnak, hiszen kirándulni megyünk. Ezen kívül az a feladatunk, hogy a gyerekeket már a kirándulást megelőző napokban érzelmileg a témára hangoljuk, beszéljünk róla, hogy óvjuk a madarakat, hiszen arra vigyázunk, amit szeretünk.

Hogy kezdődik a nap?

Reggeli után útra kelünk, s arrafelé próbálunk menni, amerre nagyon szép tavaszi vadvirágokat tudunk szedni. Tehát útra kelünk, leginkább a várkert felé szoktunk menni, az ott sok rétet találunk virággal, fűvel, bokorral, fával. Egy szép helyen letelepedünk, elővesszük az elemózsiát, piknikezünk. Körülnézünk, odafigyelünk a különböző hangokra, zajokra; megfigyelünk, letépünk, megszagolunk, s minden tapasztalatot elraktározunk. Nagyítót, távcsövet is viszünk, amivel tudnak nézegetni. Séta közben énekeljük a dalokat, amiket a héten is énekeltünk és amik a program irodalmi élményében fel vannak sorakoztatva. Kedvenc dalunk a Somvirág, somvirág.

Hogy kerülnek kapcsolatba a gyermekek Csaba Józseffel?

Az előző napokban beszélgetünk a gyerekekkel Csaba József bácsiról, nagyon jó, hogy az előtérben áll a bronzszobor, ami alapján kézzelfogható lesz a személy is számukra, vizuálisan is meg tudjuk erősíteni bennük. A programunk eleme a lokálpatrióta szemlélet kialakítása, hogy a gyermekek ismerjék és szeressék a falut ahol élnek, annak nevezetességeit, híres szülőiteit. Nekünk az óvodában az a dolgunk, hogy ezt építsük a gyermekekben.

A gyermek könnyebben kezeli, erősebb érzelmi szálakat táplál hozzá, mert elmondjuk, hogy ez a bácsi itt élt, ő a névadónk, nézzétek itt a szobra, el lehet menni a szülőházához, hogy lássuk hol született, hogy ebben a házban élt. A kiállítást megnézve megmutatjuk, hogy nézzétek ezeket a képeket készítette, ezeket a madarakat figyelte, pontosan felírta minden nap, hogy hány madár száll el fölötté. Hogy ő közülünk való, hogy akár belőlünk is lehet ilyen ember is. Ez olyan megfogható a gyerekeknek.

A gyermekeknek van e valamilyen kis feladatuk a kirándulás során, mint mondjuk gyűjteni valamit, vagy madarakat megfigyelni?

Ez akkor egy kirándulás csak, úgy mondom akkor, hogy ez egy ünnepnap, aznap ünnepeljük a madarakat és a fákat meg a Józsi bácsi emlékét. Az előző napokban van az, hogy kincseket gyűjtünk a tapasztalatszerző séták során, s a megfigyeléseket is akkor végezzük.

Természetesen az óvodásoknál mindig történik valami, találnak valamit, rengeteg kérdést tesznek fel egymás szavába vágva. Leszedünk egy virágot, hogyan kötjük azt csokorba, hogy lesz igazán szép, mennyit bírunk el belőlük, kinek nagyobb a csokra, kinek nehezebb, tehát itt a matematikai tartalom is bekúszik. De igazából a hangsúly a kirándulás, a piknikezés hangulatán van.

Mi történik, ha már szép nagy csokrokat szedtek?

Miután megszedjük a kis csokrainkat hazajövünk, a bejáratnál, a szobor előtt pedig beletesszük őket vázákba. Úgy mond fejet hajtunk, valamiképpen kifejezzük tiszteletünket, általában elénekeljük a kedvenc dalunkat, mint már mondtam, ez a Somvirág.

Melléklet II.

Gyermekrajzok a Madarak és Fák napjáról

1. Gyermekrajz: Fészek

2. Gyermekrajz: Virágos rét

3. Gyermekrajz: Madárka

4. kép: Gyermekrajz: Tavasz